

Thai PBS

WAY #2

จริยธรรมสื่อคอนเวอร์เจนซ์

Thai PBS WAY #2

จริยธรรมสื่อคอนเวอร์เจนซ์

Thai PBS WAY #2

จริยธรรมสื่อคอนเวอร์เจนซ์

ISBN ๙๗๘-๖๑๖-๗๗๓๗-๓๒-๔
พิมพ์ครั้งที่ ๑ พฤศจิกายน ๒๕๖๓
จำนวน ๑,๐๐๐ เล่ม

ที่ปรึกษา

รองศาสตราจารย์ จุมพล รอดคำดี
รองศาสตราจารย์ ดร.วิลาสินี พิพิชกุล

ผู้เขียนและบรรณาธิการ

จักร์กรฤช เพิ่มพูล

ออกแบบปก

กฤตพร เพ็ชรน้ำเขียว

ประสานการผลิต

ฝ่ายพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ สำนักทรัพยากรมนุษย์ ไทยพีบีเอส

จัดทำโดย

องค์การกระจายเสียงและแพร่ภาพสาธารณะแห่งประเทศไทย
ที่อยู่ อาคารสำนักงานใหญ่ เลขที่ ๑๔๕ ถนนวิภาวดีรังสิต
แขวงตลาดบางเขน เขตหลักสี่ กรุงเทพฯ ๑๐๒๑๐
โทรศัพท์ ๐-๒๗๙๐-๒๐๐๐ เว็บไซต์ www.thaipbs.or.th

พิมพ์ที่ บริษัท ชัคเชสพับลิเคชั่น จำกัด

ที่อยู่ ๓๔ ซอยลาซาล ๒๒ ถนนสุขุมวิท ๑๐๕
แขวงบางนา เขตบางนา กรุงเทพมหานคร ๑๐๒๖๐
โทรศัพท์ ๐๘๙-๗๗๗-๔๐๖๗, ๐๘๑-๗๕๕-๐๙๖๙

คำนิยม

ท่ามกลางกระแสการสื่อสารของผู้คนในยุคหลอมรวมสื่อ สื่อออนไลน์ ดูเหมือนว่าจะได้รับความนิยมอย่างสูงมาก จนกลายเป็นส่วนหนึ่งของการดำเนินชีวิตของคนในสังคมเมือง ข่าวสารที่ส่งผ่านสื่อออนไลน์ก็เหมือนการสนทนาของคนทั่วไปในชีวิตประจำวัน ที่มีทั้งเรื่องไร้สาระ ไปจนกระทั่งเรื่องที่มีสาระจริงจัง มีทั้งข่าวจริงและข่าวลวง ทำให้เกิดปัญหาในเชิงข้อเท็จจริงและการเผยแพร่ที่สร้างความสับสนให้กับสังคมอยู่บ่อยๆ

หลักการการทำงานของสื่อมวลชน มีกรอบ “จรรยาวิชาชีพ” เป็นกรอบการทำงานอย่างเคร่งครัด การเผยแพร่ข่าวจึงต้องดำเนินการอย่างรอบคอบ รอบด้าน บนข้อเท็จจริง มีหลักฐานเป็นที่ประจักษ์ มีอิสระในการค้นหาข้อมูลข่าวสารโดยไม่ตกอยู่ภายใต้อิทธิพลใดๆ คำนี้ถึงผลกระทบทั้งด้านศีลธรรมและคุณธรรมของสังคมไปด้วย

อย่างไรก็ดี เนื่องจากเทคโนโลยีของการสื่อสารในปัจจุบัน ทำให้การสื่อสารมีช่องทางมากมาย ประชาชนจึงสามารถเลือกใช้ช่องทางต่างๆ ได้อย่างเป็นอิสระและข้อมูลข่าวสารจึงมักจะไม่ได้มีการกลั่นกรอง หรือคำนึงถึงผลกระทบต่อใครบ้าง ทำให้เกิดปัญหาในด้านจริยธรรมอย่างมาก โดยเฉพาะข่าวสารผ่านสื่อออนไลน์ เพื่อให้การสื่อสารเป็นไปอย่างสร้างสรรค์และมีประโยชน์ต่อผู้รับข่าวสารโดยทั่วไป คู่มือ Thai PBS WAY เล่ม ๒ เรื่อง “จริยธรรมสื่อคอนเวอร์เจนซ์” ซึ่งเขียนโดยคุณจักรกฤษ เพิ่มพูล ต่อเนื่องจากฉบับแรก ที่ว่าด้วย “กฎหมายในงานข่าวและรายการ” จึงเป็นคู่มือที่สำคัญในการทำงานของผู้ที่ประกอบอาชีพสื่อและประชาชนโดยทั่วไปได้เป็นอย่างดี ขอความสำเร็จจงบังเกิดแก่ผู้ประกอบกรรมดีทุกคน

รองศาสตราจารย์จุมพล รอดคำดี

ประธานกรรมการนโยบายไทยพีบีเอส

คำนิยม

ถ้าถามสื่อมวลชนทุกคนถึงความวิตกกังวลต่อสถานะทางวิชาชีพ ในเวลานี้ น่าจะได้คำตอบที่ใกล้เคียงกัน คือ กังวลว่าจะปรับตัวไม่ทัน ต่อการเปลี่ยนแปลงพลิกผันอย่างรวดเร็วของเทคโนโลยีและ สภาพปัญหาทางเศรษฐกิจ สังคม การเมือง ที่มาชุมนุมกันจนเป็นภาวะความท้าทายครั้งใหญ่ของนักวิชาชีพสื่อ

ด้วยเหตุนี้ การมีหลักการและกรอบจรรยาบรรณวิชาชีพ เป็นแนวทางให้ยึดถือ จึงย่อมเป็นเครื่องมือช่วยที่สำคัญยิ่งในการฝ่าความท้าทาย และเป็นการเสริมฐานรากของการปฏิบัติหน้าที่สื่อมวลชนให้มั่นคงขึ้น อีกทั้ง ยังจะเป็นเครื่องป้องกันความผิดพลาด หรือการถูกปฏิเสธจากประชาชน ซึ่งเป็นเรื่องที่ไม่มีสื่อมวลชนคนใดอยากให้เกิดขึ้น

คู่มือ Thai PBS WAY เล่ม ๒ นี้ จึงพัฒนาขึ้นให้สอดคล้องกับภาวะความท้าทายที่กล่าวไปนี้ โดยเน้นที่เนื้อหาของสื่อคอนเวอร์เจนซ์ เป็นหลัก รวมถึงประเด็นอื่นๆ ที่เป็นพื้นฐานทางจรรยาบรรณแต่ก็จำเป็นต้องอธิบายใหม่ให้เข้ากับสภาวะปัจจุบัน เช่น แนวปฏิบัติเพื่อป้องกันการละเมิดสิทธิส่วนบุคคล ความเป็นอิสระบนพื้นที่สื่อสาธารณะ เป็นต้น

ในฐานะฝ่ายบริหารไทยพีบีเอส ขอขอบคุณ คุณจักร์กฤษ เพิ่มพูล กรรมการนโยบาย ที่เป็นผู้เขียนคู่มือฉบับนี้ขึ้นและหวังเป็นอย่างยิ่งว่า คู่มือที่เป็นเสมือนแนวปฏิบัตินี้ จะเป็นประโยชน์ต่อวิชาชีพสื่อมวลชนในวงกว้าง

รองศาสตราจารย์ ดร.วิลาสินี พิพิธกุล
ผู้อำนวยการไทยพีบีเอส

บทนำ

องค์กรสื่อสารสาธารณะ ที่เรียกกันว่า ไทยพีบีเอส (Thai PBS) อยู่คู่สังคมไทยมา ๑๓ ปีแล้ว ด้วยความคิดเห็น ทศนคติ และความเข้าใจที่หลากหลาย ทั้งนี้ พระราชบัญญัติองค์การกระจายเสียง และแพร่ภาพสาธารณะแห่งประเทศไทย พ.ศ. ๒๕๕๑ มาตรา ๘ กำหนดให้ไทยพีบีเอส ทำหน้าที่เป็นองค์กรสื่อสารสาธารณะด้านวิทยุกระจายเสียง และวิทยุโทรทัศน์ รวมทั้งเผยแพร่รายการในระบบอื่นหรือเทคโนโลยีทันสมัยอื่น

สำคัญอย่างยิ่ง กฎหมายจัดตั้ง กำหนดวัตถุประสงค์ให้ไทยพีบีเอส ดำเนินกิจการด้วยการบริการข่าวสารที่เที่ยงตรง รอบด้าน สมดุล และชื่อตรงต่อจรรยาบรรณ

เป็นองค์กรสื่อเพียงองค์กรเดียว ที่กำหนดให้ข้อบังคับด้านจริยธรรมมี “สภาพบังคับ” และมีบทลงโทษ แม้ในความเป็นจริง ความผิดด้านจริยธรรมจะเป็นเรื่องมาตรการทางสังคม หรือ Social Sanction คือการสร้างระบบการควบคุมสังคม โดยสังคมนั้นเองก็ตาม

ความผิดด้านจริยธรรม เป็นปรากฏการณ์ร่วมที่เกิดขึ้นจำนวนมากในสังคมที่สื่อทั้งระบบ เข้าสู่ยุคแห่งการหลอมรวมสื่อ หรือ Media Convergence โดยเฉพาะช่องทางสื่อที่หลากหลาย เป็นโอกาสให้เกิดการแพร่ระบาดของสื่อที่ขาดความรับผิดชอบมากขึ้น

Thai PBS WAY ว่าด้วยจริยธรรมสื่อคอนเวอร์เจนซ์ เป็นภาคต่อเนื่องจาก Thai PBS WAY ว่าด้วยกฎหมายในงานข่าว และรายการ ซึ่งประกอบด้วยหลักคิด และแนวปฏิบัติสำคัญ เช่น โฆษณาแฝง การรายงานข่าว และภาพผู้กระทำความผิดในคดีอาญา การละเมิดสิทธิส่วนบุคคล และข้อมูลส่วนบุคคล ความเป็นอิสระของวิชาชีพกับความรับผิดชอบต่อเชิงจริยธรรม การทำหน้าที่บนพื้นที่สาธารณะ ความเชื่อตรงในวิชาชีพ การไม่มีผลประโยชน์ทับซ้อน และจริยธรรมสื่อสังคมออนไลน์ โดยใช้วิธีอธิบายด้วยกรณีศึกษา

ประการสำคัญ คำอธิบายประกอบกรณีศึกษาในหนังสือเล่มนี้จัดทำในวาระที่มีการแก้ไขข้อบังคับ และแนวทางปฏิบัติว่าด้วยจริยธรรมวิชาชีพการผลิต การจัดหา และการเผยแพร่รายการ เป็นผลสำเร็จ โดยมติคณะกรรมการนโยบาย เมื่อวันที่ ๒๔ กันยายน ๒๕๖๓ หลังจากใช้บังคับมายาวนานถึง ๑๓ ปี ภายใต้การสนับสนุนของ **รองศาสตราจารย์จุมพล รอดคำดี ประธานคณะกรรมการนโยบาย และรองศาสตราจารย์ ดร.วิลาสินี พิพิธกุล** ผู้อำนวยการองค์การกระจายเสียง และแพร่ภาพสาธารณะแห่งประเทศไทย (ส.ส.ท.)

ผมหวังว่า Thai PBS WAY ว่าด้วยจริยธรรมสื่อคอนเวอร์เจนซ์เล่มนี้ซึ่งเขียนขึ้นจากประสบการณ์การทำงานด้านสื่อมวลชนอย่างต่อเนื่องตลอดระยะเวลากว่า ๔๐ ปีที่ผ่านมา ประกอบกับหลักคิด ทฤษฎีที่ได้จากการอบรม สั่งสอนของคณาจารย์หลักสูตรปริญญาโท ภาควิชาวารสารสนเทศ คณะนิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย จะเป็นประโยชน์ต่อการปฏิบัติงานของเพื่อนพนักงานไทยพีบีเอส เพื่อนสื่อมวลชนที่ยึดมั่นในหลักการทำงานตามวิชาชีพ ตลอดจนนักศึกษาในคณะวิชาด้านนิเทศศาสตร์ และสื่อสารมวลชนต่อไป

ขอบคุณผู้บริหาร ผู้ปฏิบัติการด้านข่าว และการสร้างสรรค์เนื้อหาที่มีส่วนสำคัญทำให้ Thai PBS WAY เล่ม ๒ ว่าด้วยจริยธรรมสื่อคอนเวอร์เจนซ์เล่มนี้ สำเร็จลุล่วงไปด้วยดี

นี่คือส่วนหนึ่งของความพยายามที่จะร่วมกันสร้างระบบนิเวศสื่อให้เป็นที่เชื่อถือ และไว้วางใจ อันเป็นสิ่งที่มีความอย่างยิ่งในวิชาชีพสื่อมวลชน

จักรกฤษ เพิ่มพูล

สารบัญ

คำนิยม

บทนำ

บทที่ ๑ จริยธรรมสื่อ มุมมอง และความหมาย ๑๘

บทที่ ๒ หลักคิด และแนวทางปฏิบัติ เรื่อง “โฆษณาแฝง” ๓๖

บทที่ ๓ หลักคิด และแนวปฏิบัติ เรื่อง การรายงานข่าว และภาพ ผู้กระทำความผิดในคดีอาญา ๖๐

บทที่ ๔ หลักคิด และแนวปฏิบัติ เรื่อง การรายงานข่าวที่ละเมิดสิทธิส่วนบุคคล และข้อมูลส่วนบุคคล ๘๐

บทที่ ๕ หลักคิด และแนวปฏิบัติ เรื่อง ความเป็นอิสระของกองบรรณาธิการ ๑๐๐

บทที่ ๖ หลักคิด และแนวปฏิบัติ เรื่อง การรายงานข่าว ในสถานการณ์อ่อนไหว ความเชื่อตรงในวิชาชีพ และผลประโยชน์ทับซ้อนของสื่อมวลชน ๑๒๐

บทที่ ๗ จริยธรรมสื่อสังคมออนไลน์ ๑๔๒

บรรณานุกรม ๑๕๓

บทที่

๑

จริยธรรมสื่อ มุมมองและความหมาย

เมื่อกล่าวถึง “จริยธรรมสื่อ” นั้นหมายถึงการทำงานของสื่อที่มีความรับผิดชอบต่อสังคม มีหลักการการทำงาน มีแนวทางปฏิบัติชัดเจนในการผลิตเนื้อหาเพื่อประโยชน์สาธารณะ

แต่ในสภาพสังคมไทยที่เปลี่ยนไป ภูมิทัศน์สื่อที่เปลี่ยนไป รูปแบบการรายงานข่าวจากสื่อเดียว พัฒนาไปสู่การรายงานข่าวแบบหลากหลายสื่อ เรียกว่า ยุคแห่งวารสารศาสตร์คอนเวอร์เจนซ์ (Convergence Journalism) ทำให้เกิดปรากฏการณ์การละเมิดจริยธรรมสื่อมากขึ้น

ด้วยความหลากหลายของสื่อและการที่ประชาชนทั่วไปสามารถเข้าถึงและใช้สื่อ กระจายข้อมูลข่าวสารไปยังคนจำนวนมากได้ไม่แตกต่างกันไปจากสื่อมวลชน ทำให้เราได้ยินอยู่เสมอว่าสื่อทำงานโดยปราศจากความรับผิดชอบต่อสังคม มีการผลิต “เนื้อหา” ที่ละเมิดจริยธรรม สังคมมักวิพากษ์วิจารณ์สื่อทั้งระบบ โดยไม่ได้จำแนกว่าเป็นสื่อประเภทใด เป็นสื่อวิชาชีพ ในความหมายที่สังคมพึงคาดหวังหรือไม่ หรือเป็นเพียงประชาชนทั่วไป

ด้วยความหลากหลายของสื่อตัวเอง เป็นช่องทางให้เกิดการละเมิดจริยธรรม ทั้งผู้ที่เป็นสื่ออาชีพและผู้ที่ใช้เครื่องมือสื่อสาร ซึ่งไม่ได้อยู่ในวิชาชีพ ไม่เข้าใจการทำงานภายใต้หลักความรับผิดชอบ

ความเป็นสื่อมวลชน จึงเป็นเรื่องแรกที่ต้องนิยามให้ชัดเจนก่อน

ถึงแม้ว่า ทุกคนในสังคมจะเป็นสื่อได้ แต่ก็เป็นสื่อในความหมายของการใช้เครื่องมือในการสื่อสารเท่านั้น โดยเฉพาะการใช้สื่อสังคมออนไลน์ ส่วนใหญ่อาจมิได้เป็นสื่อวิชาชีพ คือสื่อที่มีหลักการในการทำงาน มีความรับผิดชอบและมีความตระหนักรู้ในผลกระทบอันเกิดจากการสื่อสารนั้น อีกส่วนหนึ่งคือสื่อวิชาชีพที่ขยายบทบาทจากการใช้สื่อดั้งเดิม มาใช้สื่อออนไลน์เป็นเครื่องมือ ซึ่งนับเป็นสื่อในความหมายที่ต้องยึดหลักการในการทำงานเช่นเดียวกัน

หลักคิด แนวปฏิบัติ ด้านจริยธรรม จึงควรมีความมุ่งหมายที่จะใช้บังคับเฉพาะผู้ที่ประกอบวิชาชีพสื่อเป็นด้านหลัก โดยเฉพาะในยุคที่ภูมิทัศน์สื่อเปลี่ยนไป มีรูปแบบและช่องทางสื่อที่หลากหลายมากขึ้น สื่อบางประเภท เช่น สื่อออนไลน์ กลายเป็นสื่อกระแสหลักของสังคม

**สื่อมวลชนควรให้ความรู้แก่สังคม เพื่อให้ผู้รับสารสามารถ
จำแนกประเภทของสื่อ มีวิจารณญาณที่จะเลือกรับสื่อที่เชื่อถือ
และคาดหวังในความรับผิดชอบได้ อันจะเป็นผลให้ “เฟคนิวส์”
(Fake News) ที่ส่วนใหญ่เกิดจากผู้ใช้เครื่องมือสื่อลดลง**

สื่อมวลชนควรให้ความรู้แก่สังคม เพื่อให้ผู้รับสารสามารถจำแนก
ประเภทของสื่อ มีวิจารณญาณที่จะเลือกรับสื่อที่เชื่อถือและคาดหวัง ใน
ความรับผิดชอบได้ อันจะเป็นผลให้ “เฟคนิวส์” (Fake News) ที่ส่วนใหญ่
เกิดจากผู้ใช้เครื่องมือสื่อลดลง

ปัจจุบัน รูปแบบการประกอบวิชาชีพสื่อ ไม่ว่าจะเป็นองค์กรสื่อดั้งเดิม
หรือผู้ประกอบการวิชาชีพสื่อรายใหม่ ต่างมุ่งไปที่สื่อออนไลน์ ทั้งรูปแบบ
เว็บไซต์ เพจเฟซบุ๊ก ซึ่งคุณสมบัติสำคัญของสื่อประเภทนี้ คือ ความรวดเร็ว
ที่เป็นโอกาสให้เกิดความผิดพลาดมากขึ้น

**ความเร็วแต่ผิดพลาด กับความรอบคอบที่จะตรวจสอบข้อเท็จ
จริงอย่างถี่ถ้วนก่อน จึงเป็นสาระสำคัญที่ควรต้องพิจารณา อีกทั้ง
เป็นการป้องกัน ข่าวปลอม หรือเฟคนิวส์ ไวรัสวารสารศาสตร์ที่กำลัง
แพร่ระบาดอย่างรวดเร็วในขณะนี้**

การเติบโตขยายตัวของเฟคนิวส์ เป็นปัญหาสำคัญในวงการ
วารสารศาสตร์และเป็นตัวอย่างหนึ่งในการละเมิดจริยธรรม ซึ่งจะได้กล่าว
ต่อไปในบทที่ ๗ ว่าด้วยจริยธรรมสื่อออนไลน์

เสรีภาพภายใต้กรอบจริยธรรม

จริยธรรม เป็นหลักความรับผิดชอบต่อสังคมและเป็นข้อพิจารณาที่ควบคู่ไปกับหลักเสรีภาพ หลักเสรีภาพถือว่าเป็นสิ่งที่ติดตัวมนุษย์มาแต่กำเนิด ถ้ามนุษย์ไม่มีเสรีภาพ มนุษย์จะไม่สามารถคิดถึงสิ่งที่ตั้งงามได้ การมีอิสระทำให้มนุษย์สามารถใช้สมองเลือกทำในสิ่งที่ตนอยากทำ แต่ขณะเดียวกันก็ต้องระมัดระวัง ไม่ใช่เสรีภาพไปกระทบกระเทือนผู้อื่นที่ต้องมีเสรีภาพเช่นเดียวกัน

มนุษย์จึงเห็นคุณค่าของการอยู่ร่วมกับผู้อื่น โดยมีวิธีปฏิบัติที่มนุษย์ด้วยกันยอมรับว่า เสรีภาพนั้นต้องใช้อย่างมีความรับผิดชอบ เมื่อพิจารณาในบทบาทของสื่อมวลชน ก็แปลว่าสื่อมวลชนมีเสรีภาพภายใต้ความรับผิดชอบ หรือเป็นการใช้เสรีภาพในกรอบของจริยธรรมนั่นเอง

ความรับผิดชอบของสื่อมวลชนนั้น ประกอบด้วย หนึ่ง ความรับผิดชอบในด้านกฎหมาย ดังที่ได้กล่าวแล้วใน Thai PBS WAY เล่ม ๑ ว่าด้วยกฎหมายในงานข่าวและรายการ สอง ความรับผิดชอบทางจริยธรรม ซึ่งถือว่าเป็นความรับผิดชอบที่ต้องใช้จิตสำนึก พิจารณาและใคร่ครวญถึงผลกระทบที่จะเกิดขึ้น

คำว่า “จริยธรรม” แปลว่า หลักธรรมที่เป็นข้อประพฤติปฏิบัติในหมู่คณะ หรือหลักในการจำแนก ความดีงามทางสังคมของมนุษย์ คำว่า “สื่อ” เมื่อรวมกับคำว่า “มวลชน” อ่านว่า “สื่อมวลชน” (Mass Media) หมายถึง ผู้ซึ่งทำหน้าที่กระจายข้อมูลข่าวสาร ไปยังมวลชนจำนวนมาก

จริยธรรม เป็นหลักการประพจน์ในสิ่งที่ดีงาม ซึ่งคนในวิชาชีพนั้น ยอมรับและปฏิบัติตาม เรียกว่า “จรรยาวิชาชีพ”

ดังนั้นคำว่า “จริยธรรมสื่อ” จึงหมายถึงหลักที่เป็นข้อประพฤติปฏิบัติ หรือ “จรรยาวิชาชีพ” ของผู้ที่ประกอบวิชาชีพสื่อมวลชน ซึ่งโดยปกติ การปฏิบัติหรือละเว้นการปฏิบัติของผู้ประกอบวิชาชีพสื่อมวลชน ขึ้นอยู่กับจิตสำนึกของผู้นั้นเอง ภายใต้อำนาจกำกับขององค์กรวิชาชีพ ซึ่งปัจจุบัน

มี ๒ องค์กรหลัก คือ สภาการหนังสือพิมพ์แห่งชาติและสภาวิชาชีพข่าววิทยุและโทรทัศน์ไทย ซึ่งในส่วนของสภาการหนังสือพิมพ์แห่งชาติ จะเปลี่ยนเป็นสภาการสื่อมวลชนแห่งชาติ โดยไม่จำแนกประเภทของสื่อ ตามภูมิทัศน์สื่อที่เปลี่ยนไป รวมทั้งสภาวิชาชีพสื่อมวลชนแห่งชาติ ตามร่างพระราชบัญญัติส่งเสริมจริยธรรมและมาตรฐานวิชาชีพสื่อมวลชน ซึ่งอยู่ระหว่างการพิจารณา

กฎหมายกับการบังคับให้ปฏิบัติตามหลักจริยธรรม

หัวใจสำคัญในการปฏิบัติตามหลักจริยธรรมของผู้ประกอบวิชาชีพสื่อมวลชน อยู่ที่การตระหนักรู้ถึงบทบาทของสื่อมวลชน ที่ต้องมีความรับผิดชอบเอง มิใช่การใช้กฎหมายบังคับให้ปฏิบัติตามจริยธรรม ซึ่งหากจะมีกฎหมายใช้บังคับในเรื่องจริยธรรม กฎหมายควรเป็นกลไกเสริม ไม่ใช่กลไกหลักและควรจัดเป็นลำดับสุดท้ายในการใช้เป็นเครื่องมือในการกำกับดูแลสื่อ

กฎหมายบังคับคนให้ปฏิบัติได้ แต่กฎหมายบังคับให้คนปฏิบัติตามจริยธรรมไม่ได้

ยกเว้นองค์การกระจายเสียงและแพร่ภาพสาธารณะแห่งประเทศไทย (ส.ส.ท.) ที่พระราชบัญญัติจัดตั้ง มาตรา ๗ (๑) กำหนดวัตถุประสงค์ด้านกิจการวิทยุกระจายเสียงและวิทยุโทรทัศน์ ให้สนับสนุนการพัฒนาสังคมที่มีคุณภาพและคุณธรรม บนพื้นฐานของความเป็นไทย โดยผ่านบริการข่าวสารที่เที่ยงตรง รอบด้านสมดุลและเชื่อถือตรงต่อจรรยาบรรณ

คำว่าจรรยาบรรณ หรือ Code of Conduct หมายถึงแนวทางปฏิบัติ ตามหลักจริยธรรม ซึ่งโดยปกติจะประมวลไว้เป็นลายลักษณ์อักษร อาจเรียกว่าเป็นข้อบังคับก็ได้ จรรยาบรรณเป็นหลักของความประพฤติที่ผู้ประกอบวิชาชีพต่างๆ กำหนดขึ้น เพื่อรักษาและส่งเสริมเกียรติคุณ ชื่อเสียง ความเชื่อถือและไว้วางใจของผู้ประกอบวิชาชีพนั้นๆและผู้ที่อยู่ในวิชาชีพดังกล่าว ยอมรับและปฏิบัติตาม ดังนั้น คำว่าจรรยาบรรณสื่อก็คือ แนวทางปฏิบัติของผู้ประกอบวิชาชีพสื่อมวลชน ซึ่งมีเป้าหมายสำคัญคือ ความเป็นสื่อมวลชนที่น่าเชื่อถือและไว้วางใจได้

พระราชบัญญัติองค์การกระจายเสียงและแพร่ภาพสาธารณะแห่งประเทศไทย มาตรา ๒๘ (๗) บัญญัติให้คณะกรรมการนโยบายองค์การกระจายเสียงและแพร่ภาพสาธารณะแห่งประเทศไทย มีอำนาจหน้าที่ในการกำหนดข้อบังคับด้านจริยธรรมของกรรมการบริหาร ผู้อำนวยการผู้บริหารขององค์การ พนักงานและลูกจ้างขององค์การและบทลงโทษ (๑๓) กำหนดข้อบังคับด้านจริยธรรมของวิชาชีพเกี่ยวกับการผลิตและการเผยแพร่รายการขององค์การตามมาตรา ๔๒

ทั้งนี้ ในการกำหนดข้อบังคับด้านจริยธรรม มาตรา ๔๒ กำหนดให้คณะกรรมการนโยบาย จัดทำข้อบังคับด้านจริยธรรมของวิชาชีพเกี่ยวกับการผลิตและการเผยแพร่รายการ โดยคำนึงถึงความเห็นของตัวแทนพนักงานและลูกจ้างขององค์การ ผู้ผลิตรายการ ผู้รับชมและรับฟังรายการ และผู้ทรงคุณวุฒิด้านนิเทศศาสตร์ วารสารศาสตร์และสื่อสารมวลชน เพื่อใช้เป็นแนวทางในการปฏิบัติงานด้วย

ไม่เพียงรับฟังความเห็นจากผู้ที่เกี่ยวข้องเท่านั้น ในมาตราเดียวกันนี้ ยังกำหนดเนื้อหาของข้อบังคับให้ครอบคลุมในหลักการ ซึ่งประกอบด้วย เนื้อหาหลัก ดังนี้ คือ ความเที่ยงตรง ความเป็นกลางและความเป็นธรรม ความเป็นอิสระของวิชาชีพและความรับผิดชอบต่อสาธารณชน การเคารพศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ ความเป็นส่วนตัว และการคุ้มครอง สิทธิส่วนบุคคล

การคุ้มครองเด็กและเยาวชนจากรายการที่แสดงออกถึงความรุนแรง การกระทำอันผิดกฎหมายหรือศีลธรรม อบายมุขและภาษาอันหยาบคาย การปฏิบัติต่อเหยื่อผู้เคราะห์ร้ายและผู้ที่อยู่ในภาวะเศร้าโศก การจ่ายเงิน แก่แหล่งข่าว การรับรางวัลหรือผลประโยชน์ตอบแทน เพื่อให้เสนอข่าว หรือมีส่วนร่วมในการกระทำใดอันกระทำให้ขาดความเป็นธรรมและ ความเป็นอิสระของวิชาชีพ อีกทั้งการปกป้องและปฏิบัติต่อแหล่งข่าว อย่างเป็นธรรม

และเพื่อให้ข้อบังคับ แนวปฏิบัติด้านจริยธรรมดังกล่าวนี้ มี “สภาพบังคับ” ควบคู่ไปกับ มาตรการทางสังคม (Social Sanction) หรือการสร้างระบบการควบคุมสื่อ โดยสังคมนั่นเอง กฎหมายได้กำหนดให้คณะกรรมการนโยบาย จัดให้มีคณะกรรมการรับและพิจารณาเรื่องร้องเรียนจากประชาชน เพื่อให้การปฏิบัติด้านจริยธรรมมีผลในทางเป็นจริง เป็นหลักการสำคัญในการกำกับดูแลกันเอง หรือ Self – regulation

ในการพิจารณาเรื่องร้องเรียนนั้น กฎหมายกำหนดให้ คณะอนุกรรมการ ตรวจสอบเรื่องร้องเรียนอย่างรวดเร็ว ถูกต้องและเป็นธรรม ครอบคลุมวิธีการแก้ไข หรือเยียวยา ในกรณีที่มีการผลิตรายการที่ขัดต่อข้อบังคับด้านจริยธรรมของวิชาชีพ มีวิธีการแก้ไขข้อความที่เป็นเท็จ สิทธิการโต้แย้ง และการขอภัยกรณีเกิดความผิดพลาด

แต่ในขณะเดียวกัน พระราชบัญญัติ ส.ส.ท. มาตรา ๒๘ (๒) กำหนดให้คณะกรรมการนโยบาย ให้การคุ้มครองรักษาความเป็นอิสระของคณะกรรมการบริหาร ผู้อำนวยการและพนักงานให้ปลอดจากการแทรกแซงใดๆ แปลว่า หากมีข้อร้องเรียนที่พิสูจน์ได้ว่า มาจากคู่ขัดแย้งทางการเมือง หรือคู่แข่งทางธุรกิจ คณะอนุกรรมการรับและพิจารณาเรื่องร้องเรียนจากประชาชนภายใต้การกำกับของคณะกรรมการนโยบาย ก็ควรพิจารณาเป็นองค์ประกอบสำคัญในการวินิจฉัยข้อร้องเรียนด้วย

นอกจากนั้น คณะอนุกรรมการฯ จะต้องมีทักษะในการแยกแยะประเด็นการทำงานโดยปกติวิชาชีพ โดยภววิสัย กับข้อร้องเรียนที่มาจากความคิดเห็น ความรู้สึก ความเชื่อของผู้ร้องเรียน ถึงแม้ว่าไทยพีบีเอสจะต้องรับฟังและพิจารณาในทุกเรื่องที่มีประชาชนร้องเรียนมาก็ตาม

กระบวนการสอบสวนข้อร้องเรียนทั้งหมดเบ็ดเสร็จ ที่คณะอนุกรรมการและคณะกรรมการนโยบาย ซึ่งมีนัยสำคัญที่แตกต่างจาก การกำกับร่วมหรือ Co – regulation โดยคณะกรรมการกิจการกระจายเสียงและกิจการโทรทัศน์แห่งชาติ ตามพระราชบัญญัติการประกอบกิจการกระจายเสียงและกิจการโทรทัศน์ พ.ศ. ๒๕๕๑ ซึ่งมีการกำกับร่วมกับองค์กรวิชาชีพ

หลักจริยธรรมและแนวทางปฏิบัติ ไม่ใช่หลักกฎหมายที่มี “สภาพบังคับ” เช่นเดียวกับกฎหมาย คำถามก็คือ หากผู้ประกอบการวิชาชีพ สื่อ ไม่ปฏิบัติตามหลักจริยธรรม จะดำเนินการให้มีสภาพบังคับเช่นเดียวกับหลักกฎหมายได้หรือไม่

สำหรับไทยพีบีเอส ความผิดฐานละเมิดจริยธรรม ถือเป็นความผิดทางวินัย โดยข้อบังคับองค์การกระจายเสียงและแพร่ภาพสาธารณะแห่งประเทศไทย ว่าด้วยจริยธรรมของกรรมการ ผู้บริหารและพนักงาน พ.ศ. ๒๕๕๑ ข้อ ๘ เขียนไว้ว่าการจงใจโดยเจตนาไม่ปฏิบัติหรือละเลย ข้อบังคับ อันเป็นเหตุให้เกิดความเสียหายแก่องค์การถือว่าเป็นความผิดทางวินัย

ถึงกระนั้น การกำกับดูแลเรื่องจริยธรรม ก็ควรต้องมียุทธศาสตร์ประกอบสำคัญอย่างน้อยสองประการ คือ ความรู้ความเข้าใจในหลักการทำงานเชิงวิชาชีพสื่อมวลชน รวมทั้งหลักความเป็นอิสระของวิชาชีพ ของผู้ที่มีหน้าที่กำกับดูแลและ “จิตสำนึก” ของผู้ประกอบการวิชาชีพเอง ซึ่งไม่ได้เกิดจากความกลัวการถูกลงโทษ เช่นนี้ จึงจะสะท้อนภาพความเป็นจริงได้

จิตสำนึกของผู้ประกอบวิชาชีพ เป็นเรื่องที่เกิดขึ้นได้ยาก แต่การที่อดีตหัวหน้าช่างภาพ สถานีโทรทัศน์แห่งหนึ่ง ประกาศลาออก เพื่อแสดงความรับผิดชอบ ในการเสนอข่าวที่ขัดต่อหลักจริยธรรม ของสถานี จึงเป็นกรณีศึกษาที่น่าสนใจ ที่แสดงให้เห็นว่า ยังมีสื่อมวลชนอีกจำนวนไม่น้อย ที่มีจิตสำนึกความรับผิดชอบต่อสังคม เพียงแต่ยังมีเงื่อนไขข้อจำกัด บางเรื่อง ที่ทำให้เขาไม่สามารถไปเปลี่ยนแปลงนโยบาย แนวทางการนำเสนอข่าวที่มุ่งตอบสนองเป้าหมายทางธุรกิจได้ ซึ่งในเรื่องนี้ จะกล่าวต่อไปในบทที่ว่าด้วยการรายงานข่าวที่ละเมิดสิทธิส่วนบุคคลและข้อมูลส่วนบุคคล

ธุรกิจและอุดมการณ์ ความยั่งยืนขององค์กรสื่อ

หากพิจารณาในเชิงโครงสร้างการบริหารสื่อ ซึ่งมีนัยสำคัญที่แตกต่างจากองค์กรโดยทั่วไป จะพบว่า การกำกับดูแลเรื่องจริยธรรมในสังคมไทย ไม่มีประสิทธิภาพมากนัก โดยเฉพาะสื่อเชิงพาณิชย์ ที่ต้องมีกำไร ขาดทุน เป็นดัชนีชี้วัดความสำเร็จ แม้จะมีความพยายามในการกำกับให้ผู้ปฏิบัติงานด้านข่าว ยึดหลักจรรยาบรรณวิชาชีพ แต่ก็ไม่สามารถกำกับนโยบายขององค์กรสื่อที่มีเป้าหมายในทางธุรกิจมากกว่าเป้าหมายเชิงอุดมการณ์ได้

**นอกจากเป้าหมาย นโยบายขององค์กรสื่อ
ในเรื่องของธุรกิจ ในบางองค์กรยังมีวาระทางการเมือง
หรือความสัมพันธ์เชิงอำนาจระหว่างฝ่ายนโยบาย
ฝ่ายบริหาร กับผู้มีอำนาจ ทำให้ไม่อาจรักษา
หลักการทำงานในเชิงวิชาชีพได้เลย**

นอกจากเป้าหมาย นโยบายขององค์กรสื่อในเรื่องของธุรกิจ ในบาง
องค์กรยังมีวาระทางการเมือง หรือความสัมพันธ์เชิงอำนาจระหว่างฝ่าย
นโยบาย ฝ่ายบริหาร กับผู้มีอำนาจ ทำให้ไม่อาจรักษาหลักการทำงานใน
เชิงวิชาชีพได้เลย

ปัญหาสำคัญของการละเมิดจริยธรรม จึงมิได้เกิดขึ้นในระดับผู้ปฏิบัติ
การฝ่ายเดียว หากแต่มีปัจจัยที่ควบคุมไม่ได้บางประการ เช่น นโยบาย
ขององค์กร ความสัมพันธ์เชิงอำนาจระหว่างผู้บริหารกับผู้มีส่วน
เป้าหมายในทางธุรกิจและความอยู่รอด ของเจ้าของผู้ประกอบการ

การเรียกร้องให้สื่อยึดมั่นในหลักการและแนวปฏิบัติด้านจริยธรรม
จึงต้องคำนึงถึงองค์ประกอบเหล่านี้ด้วย หากไม่แล้วความพยายามนั้นก็
สูญเปล่า

ดังนั้น ปัจจัยผู้บริโภคข่าวสารจึงสำคัญอย่างยิ่ง กล่าวคือพฤติกรรม การรับสาร จะเป็นตัวกำหนดให้องค์กรสื่อผลิตเนื้อหาที่มีความรับผิดชอบต่อสังคม กำหนดนโยบายข่าวที่คำนึงถึงหลักการทำงานตามวิชาชีพ สื่อมวลชน ซึ่งในประเด็นนี้เป็นปัญหาเชิงโครงสร้าง ที่เกี่ยวข้องกับหลายภาคส่วน มิใช่เพียงองค์กรสื่อเท่านั้น

ปรากฏการณ์การละเมิดจริยธรรมสื่อ นับวันจะมีมากขึ้นและสลับซับซ้อนมากขึ้น ด้วยภูมิทัศน์สื่อที่เปลี่ยนไป การสร้างกฎเกณฑ์ขึ้นมาใช้บังคับ และไม่อาจบังคับได้ นั่นก็เพราะ “มาตรการทางสังคม” ซึ่งเป็นเครื่องมือสำคัญในการกำกับดูแลสื่อ ไม่มีความแข็งแรงพอ อีกทั้งรูปแบบขององค์กรสื่อ ที่มีลักษณะเป็นอุตสาหกรรม ทำให้สื่อคำนึงถึงจำนวนผู้ชมผู้ฟัง มากกว่าการผลิตเนื้อหาที่มีสาระและคุณภาพ ซึ่งตอบสนองความพึงพอใจของผู้รับสารน้อยกว่า

การทำให้จริยธรรมสื่อมี “คุณค่า” และ “ความหมาย” ยึดหลัก “จรรยาวิชาชีพ” เป็นแนวปฏิบัติอย่างเคร่งครัด จึงต้องประกอบด้วย การมีจิตสำนึกที่ดี การมีข้อบังคับและแนวทางปฏิบัติชัดเจน ที่สามารถปฏิบัติได้ รวมทั้งอาจมีกฎหมาย ที่เป็นกลไกสนับสนุน ให้การปฏิบัติตาม

หลักจริยธรรมเป็นจริง ประการสำคัญจะต้องส่งเสริม สนับสนุน ให้ความรู้
กับประชาชนผู้บริโภคข้อมูล ข่าวสาร ให้ “รู้เท่าทันสื่อ” เพื่อให้พวกเขา ใช้
“มาตรการทางสังคม” กัดต้นและเปลี่ยนแปลงสื่อในการผลิตเนื้อหาที่
มีความรับผิดชอบต่อสังคมอย่างแท้จริง

บทที่ ๒

หลักคิด และแนวทางปฏิบัติเรื่อง “โฆษณาแฝง”

โฆษณาแฝง หรือ Tie-in เป็นรูปแบบหนึ่งของ “การสื่อสารการตลาด” โดยวิธีการโฆษณา ที่ไม่ได้สื่อสารสินค้าและบริการโดยตรง ซึ่งผู้ชม ผู้ฟัง ผู้อ่าน อาจมิได้รู้ว่า นั่นเป็นการโฆษณา ที่เรียกว่าโฆษณาแฝง ในทางธุรกิจ หรือผู้ประกอบการสื่อในเชิงพาณิชย์ ถือเป็นการสร้างการรับรู้แบรนด์ (Brand Awareness) ซึ่งสามารถกระทำได้ แต่ในแง่ของผู้รับสาร อาจนับว่าเป็นการเอาเปรียบผู้บริโภคและเป็นความผิดตามกฎหมายด้วย

พระราชบัญญัติการประกอบกิจการกระจายเสียงและกิจการโทรทัศน์ พ.ศ. ๒๕๕๑ มาตรา ๒๓ กำหนดให้ คณะกรรมการกิจการกระจายเสียง กิจการโทรทัศน์และกิจการโทรคมนาคมแห่งชาติ (กสทช.) ประกาศกำหนดหลักเกณฑ์ลักษณะและระยะเวลาในการโฆษณา ซึ่งมีกำหนดโทษทางปกครอง คือ ปรับห้าแสนบาทไม่เกินห้าล้านบาท ซึ่งในความเป็นจริงหากนับเวลาในการโฆษณาแฝงในสถานีโทรทัศน์เชิงพาณิชย์ เกินเวลาที่กำหนดเกือบทั้งสิ้น

สำหรับสถาบันสื่อสาธารณะ องค์กรกระจายเสียงและแพร่ภาพ
สาธารณะแห่งประเทศไทย ไม่เป็นเพียงข้อกำหนดตามกฎหมายเท่านั้น
โฆษณาแฝงยังเป็นปัญหาด้านจริยธรรม ที่ไม่เป็นไปตามวัตถุประสงค์
ของกฎหมาย นั่นคือ การดำเนินการอย่างปราศจากผลประโยชน์
เชิงพาณิชย์ด้วย

หลักการสำคัญของสื่อเพื่อสาธารณะ ในแนวทางปฏิบัติเพื่อธำรง
จริยธรรมวิชาชีพการผลิต การจัดหาและการเผยแพร่รายการ ข้อ ๖.๗
กำหนดว่า “ผู้ปฏิบัติงานต้องหลีกเลี่ยงหรือใช้วิจารณญาณอย่างรอบคอบ
ในการนำเสนอภาพ ข้อความ ชื่อ ตราสินค้า หรือสัญลักษณ์ของสินค้า
หรือบริการ ซึ่งมีเจตนาเป็นการเชิญชวนให้ซื้อหรือใช้สินค้าหรือบริการ
เพื่อธุรกิจการค้า หรือการส่งเสริมการขาย โดยให้เป็นไปตามความจำเป็น
หรือคุณค่าข่าว หรือประโยชน์สาธารณะ”

ผู้ปฏิบัติงาน ผู้ผลิตรายการ ต้องปฏิบัติตามแนวทางปฏิบัตินี้

คำว่าโฆษณาแฝง หมายถึง การโฆษณาผลิตภัณฑ์ สินค้า บริการ ภาพลักษณ์องค์กร บุคคล หรือสิ่งอื่นใดโดยความตั้งใจของผู้โฆษณาและผู้ผลิตรายการด้วยวิธีการสร้างสถานการณ์ ให้ปรากฏเนื้อหาในรายการ ด้วยวิธีการต่างๆ ให้สอดคล้องกับการนำเสนอ เนื้อหารายการ เช่น อุปกรณ์ ประกอบรายการ สถานที่บันทึกภาพรายการ การแต่งกายของ ผู้ร่วมรายการ ยานพาหนะที่ใช้ในรายการ ฉากหลัง บทพูด บทบรรยาย บทโทรทัศน์ที่อ้างอิง หรือนำคำโฆษณา หรือวลี หรือสโลแกน ที่สามารถอ้างอิงผลิตภัณฑ์ ตราผลิตภัณฑ์ ที่เป็นการจงใจ หรือสร้างบรรยากาศ ในรายการ โดยมีข้อตกลงรับผลประโยชน์ตอบแทนในการผลิตหรือนำเสนอนั้น

รูปแบบของโฆษณาแฝง

การศึกษาของโครงการเฝ้าระวังสื่อและพัฒนาการเรียนรู้เท่าทันสื่อ เพื่อสุขภาวะของสังคม (Media Monitor) พบว่า รูปแบบและวิธีการของโฆษณาแฝงมีอยู่ ๕ วิธีการหลัก เรียงตามลำดับความง่ายในการสังเกตเห็นได้ ดังนี้

๑. แฝงสปอตสั้น หรือวีทีอาร์ (VTR) มักใส่ในช่วงต้นของรายการ เช่น “สนับสนุนโดย.....” ซึ่งมีทั้งภาพและหรือเสียง เคลื่อนไหวหรือหยุดนิ่ง ยาวติดต่อกันไป

๒. แฝงภาพกราฟิก ส่วนใหญ่เป็นตราสัญลักษณ์ (Logo) ชื่อหรือตราสินค้า (Brand) ขนาดเล็กปรากฏขึ้นบนหน้าจอหรือมุมจอ (Super Logo/Super Impose) หรือมีกรอบและมีตราสินค้าวางอยู่ขอบจอ (Window Logo)

๓. แฝงวัตถุ เป็นป้ายชื่อ หรือตรา หรือสัญลักษณ์ของสินค้าและบริการ หรือใช้ตัววัตถุสินค้าหรือผลิตภัณฑ์ เช่น แก้ว กาแฟ เครื่องใช้ไฟฟ้า หรือฉากร้านค้า รวมไปถึงการใช้สถานที่ เช่น ร้านอาหาร โรงพยาบาล สถานบริการประเภทต่างๆ เพื่อเป็นฉากหรือสถานที่ของเนื้อหารายการขณะนั้นๆ

๔. แฝงบุคคล เป็นตราสินค้าหรือบริการที่ติดอยู่ที่เสื้อผ้า หรือแฝงเข้ากับกิจกรรมของตัวบุคคลในรายการขณะนั้นๆ ด้วยการหยิบ จับ ถือ สวม ใส่ ใช้ ฯลฯ ทั้งกับตัวละคร พิธีกร หรือแม้กระทั่งผู้ร่วมรายการ หรือการนำผู้ใช้สินค้าและบริการนั้นๆ มาพูดในรายการ

๕. แฝงเนื้อหา คือ โฆษณาที่แฝงมากับ “บท” ด้วยการแสดงให้เห็นชื่อสินค้าหรือบริการนั้นๆ ขึ้นมา ซึ่งมีความเกี่ยวข้องกับส่วนเนื้อหา รายการขณะนั้น อย่างมีนัยสำคัญ เป็นกิจกรรมที่เกิดขึ้นของตัวละคร พิธีกร หรือผู้ร่วมรายการที่เกี่ยวข้องกับสินค้าบริการนั้นๆ มี ๔ วิธีย่อยๆ เช่น แฝงในบทสนทนาในรายการ แฝงในโครงเรื่อง (Plot/Sub Plot) แฝงในช่วงใดช่วงหนึ่งของรายการ (Break) แฝงในระดับแก่นเรื่องหรือแก่นรายการ (Theme)

หลักการข้อนี้ มีลักษณะเป็นข้อบังคับให้หลีกเลี่ยง หรือใช้ความคิดอย่างรอบคอบถี่ถ้วน ในการนำเสนอภาพ ข้อความ สัญลักษณ์ รวมทั้งตราสินค้า (Logo) อันมีลักษณะเป็นโฆษณาแฝง แต่ในทางปฏิบัติอาจไม่มีหลักคิดที่ชัดเจนและมีการตีความคำว่าโฆษณาแฝงที่แตกต่างกัน ฉะนั้น ผู้ปฏิบัติงานจึงเลือกที่จะเซ็นเซอร์ หรือตัดภาพ ข้อความ สัญลักษณ์ ตราสินค้านั้นออก ทั้งที่ ในความเป็นจริง ในหลายกรณี ภาพหรือข้อความเหล่านั้น คือองค์ประกอบคุณค่าภาพและข่าว ที่จำเป็นต้องนำเสนอโดยหน้าที่ทางวิชาชีพ

ตัวอย่างเช่น มูลนิธิเพื่อผู้บริโภค แกลงข่าว ผลการทดสอบ ตะกั่ว-แคดเมียม ในสินค้าประเภทสาหร่ายทะเลบกรอบ ผลการตรวจวิเคราะห์การปนเปื้อนของโลหะหนัก คือตะกั่วและแคดเมียม ในจำนวน ๑๑ ตัวอย่าง พบตัวอย่างผลิตภัณฑ์สาหร่ายบกรอบเพียง ๒ ตัวอย่างที่ไม่พบสารปนเปื้อน ในการแกลงข่าวดังกล่าว ได้แสดงตัวเลขปริมาณสารปนเปื้อนและภาพ ข้อความ สัญลักษณ์ ตราสินค้าด้วย ในกรณีเช่นนี้ ชื่อตราสินค้า ย่อมเป็นสาระสำคัญ ที่จำเป็นต้องนำเสนอ เพื่อเป็นการย้ำเตือนผู้บริโภค

หรือในกรณีการรายงานการแถลงข่าวและภาพกีฬา ซึ่งโดยปกติจะมีฉากหลัง หรือ Backdrop เป็นตราสินค้าต่างๆ รวมทั้งภาพในสนามแข่งขัน ที่มีตราสินค้าผู้สนับสนุนการแข่งขันกีฬา สัญลักษณ์หรือโลโก้ของสินค้าที่ปรากฏบนเสื้อผ้าของนักกีฬา แห่ลงข่าวบางรายที่สวมใส่เสื้อผ้าที่มีตราสัญลักษณ์สินค้าที่สนับสนุนทีมฟุตบอลของเขาตลอดเวลา เราจำเป็นต้องเซ็นเซอร์ภาพนั้นหรือไม่ หรือใช้หลัก “เจตนา” คือผู้ปฏิบัติงานไม่ได้ตั้งใจหรือเจตนาที่จะโฆษณาสินค้านั้น รวมทั้งการใช้ตรรกะความคิดที่มีเหตุ มีผลว่า การเห็นภาพตราสินค้าเพียงไม่กี่นาทีของผู้บริโภคข่าวสารไม่น่าจะเป็นการจูงใจให้เขาเชื่อในสินค้านั้น ในขณะที่เดียวกันการเซ็นเซอร์ฉากหลังทั้งหมด หรือการเซ็นเซอร์โลโก้สินค้านั้นบนเสื้อผ้านักกีฬา ในระหว่างการแข่งขัน ก็จะไม่ลดทอนคุณค่าและความสมบูรณ์ของภาพลงไป

แนวปฏิบัติเรื่อง “โฆษณาแฝง” จึงไม่ควรมีลักษณะเป็นข้อห้าม แต่ควรเปิดพื้นที่ให้ผู้ปฏิบัติงานใช้ “ดุลพินิจ” ประกอบกับหลักการทางวิชาชีพ ที่จะนำเสนอข่าวและภาพนั้นบนพื้นฐานความเข้าใจในการประเมินคุณค่าข่าวและบทบาทของสื่อสาธารณะ นอกจากนั้น ควรมีองค์ประกอบของคำว่า “โฆษณาแฝง” และข้อยกเว้นที่ชัดเจน เพื่อความเข้าใจเรื่องโฆษณาแฝงไปในทิศทางเดียวกัน

การกระทำที่จะนับว่า เป็นโฆษณาแฝงนั้น
องค์ประกอบสำคัญคือจะต้องปรากฏข้อเท็จจริงว่ามีเจตนา
ที่จะใช้สื่อขององค์การโฆษณาสินค้าและบริการ
และผู้ฟังผู้ชมทั่วไป รับรู้ว่าเป็นการโฆษณาเชิญชวน
ให้ซื้อสินค้าและบริการนั้น

องค์ประกอบ ของคำว่า “โฆษณาแฝง”

- (๑) ผู้กระทำมีเจตนา หรือจงใจ ในการรายงานข่าวและภาพ โดยอาจมีผลประโยชน์ต่างตอบแทน
- (๒) ทำซ้ำในรายงานข่าว ชื่อ สัญลักษณ์ ตราสินค้า ในช่วงเวลาเดียวกัน

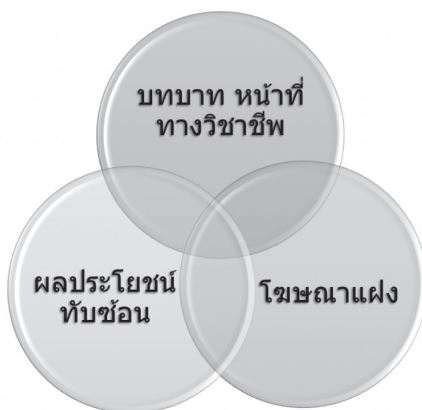
ข้อยกเว้น

(๑) การรายงานข่าว ภาพ ชื่อ สัญลักษณ์ ตราสินค้า ในกลุ่มผลิตภัณฑ์
ท้องถิ่น กิจกรรมค้าและบริการขนาดเล็กของชุมชน

การกระทำที่จะนับว่า เป็นโฆษณาแฝงนั้น องค์ประกอบสำคัญ
คือจะต้องปรากฏข้อเท็จจริงว่ามีเจตนา ที่จะใช้สื่อขององค์การโฆษณา
สินค้าและบริการและผู้ฟังผู้ชมทั่วไป หรือที่กฎหมายเรียกว่า “วิญญูชน”
ควรรับรู้ว่าเป็นการโฆษณาเชิญชวนให้ซื้อสินค้าและบริการนั้นด้วย

นอกจากนั้น เพื่อให้มีความชัดเจนมากขึ้น ว่าการนำเสนอเนื้อหาและรายการ เข้าข่ายว่าเป็นโฆษณาแฝงหรือไม่ อาจพิจารณาจากโมเดลแสดงภาพความทับซ้อน ระหว่างบทบาทหน้าที่สื่อมวลชน ผลประโยชน์ทับซ้อนและโฆษณาแฝง ต่อไปนี้

โมเดลแสดงความทับซ้อน ระหว่างบทบาท หน้าที่ทางวิชาชีพ ผลประโยชน์ทับซ้อนและโฆษณาแฝง : ก่อเขต จันทเลิศลักษณ์

ประเด็นคำถามคือ หากเรื่องนั้นมีลักษณะความทับซ้อน ระหว่างผลประโยชน์ทับซ้อน / โฆษณาแฝง / บทบาทหน้าที่ในทางวิชาชีพสื่อมวลชน เราจะรายงานข่าวนั้นหรือไม่ ถ้ารายงาน จะมีวิธีการนำเสนออย่างไร ให้ข่าวมีคุณค่า เป็นประโยชน์สาธารณะและไม่ขัดกับจริยธรรมขององค์กร

คำว่า “คุณค่าข่าว” (News Values) อย่างน้อยต้องประกอบด้วย ความสดใหม่ทันต่อเหตุการณ์ ความใกล้ชิด ความสำคัญ ผลกระทบ ความขัดแย้งและเรื่องราวที่อยู่ในความสนใจของมนุษย์โดยทั่วไป

หากพื้นที่ในการแสดงบทบาท หน้าที่ทางวิชาชีพ คือสาระสำคัญ ในการนำเสนอเนื้อหานั้นมีคุณค่าเชิงข่าวและรายการมากกว่า ผลประโยชน์ทับซ้อนและโฆษณาแฝง ข่าวและรายการนั้นก็ไม่นับว่าเป็น โฆษณาแฝง

**ความเป็นอิสระ คือการบริหารจัดการเนื้อหาข่าว
และรายการ บนพื้นฐานหลักการวิชาชีพ ไม่ใช่ด้วย
การสนับสนุนของบุคคลหรือองค์กรภายนอก ซึ่งเจตนา
ตามกฎหมายในการห้ามไม่ให้มีโฆษณาแฝง คือไม่ต้อง
การให้กลุ่มทุนธุรกิจ หรือแม้แต่ทุนจากหน่วยงานรัฐ
มาอิทธิพลเหนือการดำเนินงานขององค์กร**

โดยนัยเดียวกัน อาจคำนึงถึง พระราชบัญญัติองค์การกระจายเสียง
และแพร่ภาพสาธารณะแห่งประเทศไทย มาตรา ๑๑ ที่แม้จะเปิด
ช่องทางให้สามารถรับเงิน หรือทรัพย์สินอื่นใดจากผู้สนับสนุนองค์กรได้
แต่การรับเงินหรือทรัพย์สินอื่นใดนั้น ต้องไม่เป็นการกระทำที่ก่อให้เกิดการ
ขาดความเป็นอิสระในการดำเนินงาน หรือให้กระทำการอันขัดหรือแย้ง
ต่อวัตถุประสงค์ขององค์กร

ความเป็นอิสระ คือการบริหารจัดการเนื้อหาข่าวและรายการ บนพื้น
ฐานหลักการวิชาชีพ ไม่ใช่ด้วยการสนับสนุนของบุคคลหรือองค์กรภายนอก
ซึ่งเจตนาตามกฎหมายในการห้ามไม่ให้มีโฆษณาแฝง คือไม่ต้อง
การให้กลุ่มทุนธุรกิจ หรือแม้แต่ทุนจากหน่วยงานรัฐ มาอิทธิพลเหนือการ
ดำเนินงานขององค์กร

โฆษณาแฝง มักปรากฏอยู่เสมอในงานข่าวและรายการ ถ้างานนั้น
สื่อให้เห็นเจตนาเชิญชวนให้ซื้อหรือใช้สินค้าหรือบริการ เพื่อธุรกิจการค้า
หรือการส่งเสริมการขายชัดเจน ก็พึงหลีกเลี่ยงไม่นำเสนอข่าวและรายการ
นั้น หรือใช้วิธีนำเสนอที่จะไม่ให้เห็น ชื่อ ตรา สัญลักษณ์ของสินค้าและ
บริการดังกล่าว แต่หากเครื่องหมายที่แสดงถึงสินค้าและบริการ เป็นเพียง

ส่วนประกอบของข่าว ภาพข่าว รายการ โดยเนื้อหาหลักของข่าวและรายการ ยังแสดงถึงคุณค่าในทางวิชาชีพ หรือเป็นประโยชน์สาธารณะมากกว่า ก็อาจนำเสนอได้โดยไม่จำเป็นต้องอยู่ภายใต้เงื่อนไขของเวลาในการแสดงชื่อ ตราสัญลักษณ์ของสินค้าและบริการ

กรณีศึกษา สารคดี “สู้สุดใจไทยแลนด์”

ข่าวหรือสารคดีที่เกี่ยวข้องกับกีฬา เนื้อหามีความอ่อนไหวมาก ที่จะปรากฏตรา ชื่อ สัญลักษณ์ของสินค้า ที่อาจตีความได้ว่าเป็น “โฆษณาแฝง” ดังนั้น จึงต้องพิจารณาว่า หากปรากฏตรา ชื่อ สัญลักษณ์ของสินค้า หรือองค์กรที่ให้การสนับสนุนกีฬาประเภทนั้นๆ จะต้องพิจารณาพื้นที่ที่ทับซ้อนกันว่า ระหว่างการเชิญชวนให้ซื้อสินค้าและบริการนั้น หรือการ

รายงานข่าวโดยวิชาชีพที่เน้นเนื้อหาสาระ ให้นำหนักกับคุณค่าข่าวเป็นสำคัญ คือการซ้อม การแข่งขัน ผลการแข่งขัน บรรยากาศของสนามแข่งขัน ส่วนไหนมีพื้นที่มากกว่ากันและอาจพิจารณาในเชิงเปรียบเทียบว่า ในการแข่งขันกีฬาประเภทเดียวกัน มีผู้สนับสนุนการแข่งขัน เช่นเดียวกัน ระหว่างสื่อเชิงพาณิชย์และสื่อสาธารณะ มีความแตกต่างกันอย่างไรหรือไม่

หากเป็นสื่อเชิงพาณิชย์ ผู้สนับสนุนจะได้รับการประกาศชื่ออย่างชัดเจน รวมทั้งแสดงตราสัญลักษณ์ขององค์กรนั้น ในขณะที่สื่อสาธารณะจะไม่มี การเน้นย้ำถึงองค์กรผู้สนับสนุนนอกจากชื่อรายการเช่น ชื่อ “สู้สุดใจไทยแลนด์”

การนำเสนอเนื้อหาที่ปรากฏโลโก้ “ช้าง” บนเสื้อนักกีฬา ก็ไม่ได้มีความผิดตามพระราชบัญญัติควบคุมเครื่องดื่มน้ำแอลกอฮอล์ พ.ศ.๒๕๕๑ เพราะไม่ได้มีการโฆษณาสินค้าเครื่องดื่มน้ำแอลกอฮอล์ รูปสัญลักษณ์ “ช้าง” หรือ “สิงห์” อาจสื่อถึงเครื่องดื่มที่มีแอลกอฮอล์ได้ แต่สัญลักษณ์ทั้งสองก็ยังปรากฏในสินค้าชนิดอื่น เช่น น้ำดื่มด้วย

สารคดี “**สู้สุดใจไทยแลนด์**” เป็นการเสนอเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับทีมชาตวอลเลย์บอลหญิง การซ้อม การแข่งขันในสนามแข่งขัน ยูนิฟอร์มของนักกีฬาทุกคน ปรากฏโลโก้ “**ช้าง**” ซึ่งเป็นผู้สนับสนุนบนหน้าอกชัดเจน เมื่อพิจารณาพื้นที่ในการนำเสนอ ให้นำหนักกับบทบาทหน้าที่ทางวิชาชีพ คือ เรื่องราวของทีมวอลเลย์บอลหญิงซึ่งอยู่ในความสนใจของสาธารณะ มากกว่าที่จะมุ่งโฆษณาสินค้าช้าง หรือมีผลประโยชน์ทับซ้อนระหว่างผู้ผลิตกับเจ้าของสินค้าและหากคำนึงถึงเจตนารมณ์ของกฎหมาย ที่ไม่ต้องการให้ทุนธุรกิจมาถืออิทธิพลเหนือการทำงานแล้วยังไม่มีเหตุที่จะเชื่อได้ว่า กลุ่มธุรกิจภายใต้ตราสินค้า รูปสัญลักษณ์ช้าง จะมาถืออิทธิพลเหนือผู้ผลิตรายการได้อย่างไร

นอกจากนั้น การนำเสนอเนื้อหาที่ปรากฏโลโก้ “**ช้าง**” บนเสื้อนักกีฬาก็ไม่ได้มีความผิดตามพระราชบัญญัติควบคุมเครื่องดื่มน้ำแอลกอฮอล์ พ.ศ.๒๕๕๑ เพราะไม่ได้มีการโฆษณาสินค้าเครื่องดื่มน้ำแอลกอฮอล์ รูปสัญลักษณ์ “**ช้าง**” หรือ “**สิงห์**” อาจสื่อถึงเครื่องดื่มที่มีแอลกอฮอล์ได้ แต่สัญลักษณ์ทั้งสองก็ยังปรากฏในสินค้าชนิดอื่น เช่น น้ำดื่มด้วย

สารคดี “**สู้สุดใจไทยแลนด์**” จึงไม่อยู่ในข่ายที่จะเรียกว่า “**โฆษณาแฝง**”

กรณีศึกษา รายการ “สถานีประชาชน มอบน้ำใจสู้ภัยหนาว”

รายการสถานีประชาชน เสนอรายงานสรุปรายชื่อผู้บริจาคผ้าห่มและสิ่งของต่างๆ ในโครงการรณรงค์น้ำใจมอบให้อุ่นให้กับผู้ประสบภัยหนาว ปี ๒๕๕๕ ในรายงาน ปรากฏภาพการรับมอบผ้าห่มบริจาคของผู้บริหารไทยพีบีเอสและกลุ่มผู้บริหารเครือบริษัทเจริญโภคภัณฑ์ ยืนถือป้ายที่มีตราสัญลักษณ์สินค้า อีกทั้งระบุจำนวนผ้าห่มที่บริจาคจำนวน ๑,๐๐๐ ผืน นอกจากนั้น ยังมีประกาศรายชื่อผู้บริจาคจากหน่วยงานราชการ หน่วยงานเอกชนและรายบุคคล มีการเสนอภาพในลักษณะเดียวกับการถือป้ายของเครือบริษัทเจริญโภคภัณฑ์ด้วย

กรณีนี้ ข้อพิจารณามีใช่ การโฆษณาแฝง ในเนื้อหาของข่าวหรือรายการ หากเป็นการนำเสนอเนื้อหาและภาพเพื่อการประชาสัมพันธ์ ในกิจกรรมของรายการสถานีประชาชน ปัญหาว่า การปรากฏตราสินค้าสัญลักษณ์ของเครือบริษัทเจริญโภคภัณฑ์ รวมทั้งหน่วยงานเอกชนอื่นๆ เป็นการโฆษณาแฝงและมีลักษณะเป็นผลประโยชน์ทับซ้อนหรือไม่

หากพิจารณาประกอบแนวทางปฏิบัติในเรื่องโฆษณาแฝง ที่กำหนดให้ผู้ปฏิบัติงานต้องหลีกเลี่ยง หรือใช้วิจารณญาณอย่างรอบคอบในการนำเสนอภาพ ข้อความ ชื่อ ตราสินค้า หรือสัญลักษณ์ของสินค้า ที่มีเจตนาเป็นการเชิญชวนให้ซื้อ หรือใช้สินค้าหรือบริการ เพื่อธุรกิจการค้า หรือส่งเสริมการขาย การปรากฏตราสัญลักษณ์เพียงช่วงเวลาสั้นๆ ไม่ปรากฏข้อความในการเชิญชวนให้ซื้อสินค้าและบริการ อีกทั้งการบริจาคผ้าห่มของเครือบริษัทดังกล่าว มีน้ำหนักของกิจกรรมเพื่อสังคม หรือ CSR มากกว่าการส่งเสริมการขาย กรณีนี้จึงไม่นับว่าเป็นโฆษณาแฝง

บทสรุป ก็คือ หากตรา ชื่อ สัญลักษณ์ของสินค้า นั้น มีน้ำหนัก
ของการส่งเสริมการขาย น้อยกว่ากิจกรรมธุรกิจในความรับผิดชอบต่อ
ต่อสังคม หรือ Corporate Social Responsibility : CSR ก็ไม่ถือว่าเป็น
โฆษณาแฝง

กรณีศึกษา รายการ “Thailand Live กล้วยปังลิงสำราญ”

รายการ Thailand Live ฟังเสียงประเทศไทย ตอน “ถ้าหลวงเชียงราย และก้าวต่อๆ ไป” เป็นเรื่องเศรษฐกิจการท่องเที่ยว หลังเหตุการณ์หมูป่าติดถ้ำ โดยเสนอเนื้อหา ธุรกิจชุมชน หรือ วิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (SME) ของคนรุ่นใหม่ ที่ประสบความสำเร็จในตลาดภาคเหนือด้วยแฟรนไชส์ชื่อ “กล้วยปังลิงสำราญ” ประเด็นซึ่งเป็นปัญหาว่า จะเป็นโฆษณาแฝงหรือไม่ คือ ในช่วงแนะนำร้าน เห็นป้ายชื่อร้านชัดเจน ปรากฏบนหน้าจอ เป็นเวลา ๑.๔๘ นาที อีกทั้งมีการเชิญชวนให้ซื้อแฟรนไชส์ด้วย

หากพิจารณาบทบาทในทางวิชาชีพแล้ว การนำเสนอวิธีการทำมาหากิน ของคนรุ่นใหม่ เพื่อเป็นแรงบันดาลใจ กับคนอื่นๆ ที่ทำให้เห็นโอกาสในการประกอบอาชีพ ซึ่งใช้เงินลงทุนไม่มากนัก ไม่ว่าจะดำเนินกิจการเอง หรือซื้อแฟรนไชส์ ก็ย่อมเป็นผลประโยชน์สาธารณะ ในการสร้างโอกาสสร้างรายได้ให้กับคนทั่วไป มากกว่าผลประโยชน์เชิงพาณิชย์ ที่เป็นประโยชน์ต่อกลุ่มทุนธุรกิจ ซึ่งเป็นเจตนาารมณ์ของกฎหมายที่ออกแบบมาเพื่อป้องกันการมีอิทธิพลของกลุ่มทุนธุรกิจเหนือองค์การ ในการกำหนดเนื้อหา หรือแอบแฝงโฆษณาเพื่อผลประโยชน์ของกลุ่มทุนธุรกิจนั้น

เช่นเดียวกับการนำเสนอเนื้อหา ภาพ ข้อความ ตราสัญลักษณ์ของสินค้าในโครงการหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์ หรือโอท็อป (One Village, One Product) ก็นับเป็นข้อยกเว้นสำหรับการพิจารณาเรื่องโฆษณาแฝง

**การปรากฏป้ายชื่อร้าน “กล้วยบิงลิ่งสำราญ”
รวมทั้งเนื้อหาที่แม่มีลักษณะเชิญชวนให้ซื้อแพนไซส์ด้วย
ก็ถือว่าเป็นบทบาท หน้าทีทางวิชาชีพ คือการสร้างรายได้
สร้างแรงบันดาลใจในการประกอบการธุรกิจ
ที่ใช้เงินลงทุนน้อย มากกว่าเจตนาที่จะโฆษณาเชิญชวนให้ซื้อ**

การปรากฏป้ายชื่อร้าน “กล้วยบิงลิ่งสำราญ” รวมทั้งเนื้อหาที่แม่มีลักษณะเชิญชวนให้ซื้อแพนไซส์ด้วย ก็ถือว่าเป็นบทบาท หน้าทีทางวิชาชีพ คือการสร้างรายได้ สร้างแรงบันดาลใจในการประกอบการธุรกิจที่ใช้เงินลงทุนน้อย มากกว่าเจตนาที่จะโฆษณาเชิญชวนให้ซื้อ หรือเป็นแพนไซส์ พื้นที่ของเนื้อหาจึงไม่มีลักษณะผลประโยชน์ทับซ้อนมากกว่าพื้นที่การทำงานตามวิชาชีพ ที่จะเรียกว่าเป็นโฆษณาแฝงได้

โฆษณาแฝง เป็นรูปแบบหนึ่งของ ผลประโยชน์ทับซ้อน (Conflict of Interest) หมายถึงสถานการณ์ที่ผู้ผลิตเนื้อหาของไทยพีบีเอส ซึ่งมีสถานะเป็น “เจ้าหน้าที่รัฐ” มีหน้าที่รับผิดชอบต่อประโยชน์สาธารณะ มีผลประโยชน์ส่วนตนหรือพวกพ้องมาแทรกแซง ใช้ตำแหน่ง บทบาทหน้าที่ ก่อให้เกิดผลประโยชน์ส่วนตนและพวกพ้องมากกว่าประโยชน์สาธารณะ

ดังนั้น เจ้าหน้าที่หรือผู้ปฏิบัติงานไทยพีบีเอส ซึ่งเป็นผู้ผลิตเนื้อหา จึงต้องมีความระมัดระวังและยึดหลักในการพิจารณาระหว่างบทบาทในทางวิชาชีพกับผลประโยชน์ทับซ้อนอย่างเคร่งครัด

บทที่ ๓

หลักคิดและแนวปฏิบัติ เรื่อง การรายงานข่าวและภาพ ผู้กระทำความผิดในคดีอาญา

การนำเสนอข่าวและภาพ ผู้กระทำความผิดในคดีอาญา เป็นข่าวในประเภทอาชญากรรม มีลักษณะหมิ่นเหม่ที่จะละเมิดจริยธรรม ในเรื่องการเคารพศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ ความเป็นส่วนตัวและการคุ้มครองสิทธิส่วนบุคคล อย่างไรก็ตาม เมื่อพิจารณาหลักการในนำเสนอข่าว ประกอบกับการประเมินคุณค่าข่าว นอกจากการนำเสนอข่าวที่ครบถ้วนรอบด้าน แล้ว ข่าวอาชญากรรม ยังมีคุณลักษณะพิเศษ คือเป็นข่าวที่ปลุกชนสนใจ หรือ Human Interest ด้วย

ถึงแม้ความเป็นสื่อสาธารณะ จะต้องคำนึงถึงเรื่องเหล่านี้มากกว่าสื่อเชิงพาณิชย์อื่นๆ ที่มุ่งตอบสนองสัญชาตญาณความอยากรู้อยากเห็นของมนุษย์ หรือข่าวที่ปลุกชนสนใจ (Human Interest) เพื่อให้ได้มาซึ่งตัวเลขแทนความนิยมของคนดูโทรทัศน์ หรือ เรตติ้ง (Rating) มากกว่าความรับผิดชอบ แต่การเข้าถึงผู้ชมก็เป็นเรื่องสำคัญที่สื่อสาธารณะไม่อาจละเลยได้

อย่างไรก็ตาม คำว่า “เข้าถึง” สำหรับสื่อสาธารณะ มีนัยสำคัญที่แตกต่างจากสื่อเชิงพาณิชย์อื่นๆ ที่ไม่ได้หมายถึงการเข้าถึงเชิงปริมาณเพื่อใช้อ้างอิงจำนวนคนดู ในการขายและตั้งราคาโฆษณาเท่านั้น หากแต่หมายถึงการ “เข้าถึง” และ “ใช้ประโยชน์อย่างทั่วถึง” และ “เป็นธรรมชาติของประชาชน” ด้วย แปลว่า การเข้าถึงนั้น สื่อสาธารณะจะต้องผลิตเนื้อหาในเชิงคุณภาพ ที่จะใช้ประโยชน์ได้และเป็นธรรมต่อประชาชน ไม่เพียงการตอบสนองความพึงพอใจเท่านั้น

(พระราชบัญญัติองค์การกระจายเสียงและแพร่ภาพสาธารณะแห่งประเทศไทย พ.ศ.๒๕๕๑ มาตรา ๗ วรรคสุดท้าย)

ประเด็นที่ควรเข้าใจหลักคิดในการนำเสนอข่าวและภาพผู้กระทำความผิดในคดีอาญาเบื้องต้น คือการเรียกชื่อและการนำเสนอภาพผู้กระทำความผิด ที่สื่อเชิงพาณิชย์ ไม่มีข้อจำกัด ซึ่งในหลายกรณี สถานีอื่นๆ ต่างก็เสนอชื่อและภาพผู้กระทำความผิดชัดเจน แต่สื่อสาธารณะไม่นำเสนอ หรือมีการเซนเซอร์ภาพผู้กระทำความผิด ไม่ว่าบุคคลนั้นจะเป็น บุคคลสาธารณะ หรือ Public Figure หรือชาวบ้านทั่วไปก็ตาม

ข้อบังคับว่าด้วยจริยธรรมของวิชาชีพเกี่ยวกับการผลิตและเผยแพร่รายการ ข้อ ๑๑.๓ “ผู้ปฏิบัติงานต้องคำนึงถึงสิทธิของผู้ต้องสงสัย ผู้ต้องหาและจำเลยโดยไม่นำเสนอภาพและไม่ใช้ภาษาที่มีลักษณะเป็นการตัดสินผู้ต้องสงสัย หรือผู้ถูกกล่าวหาที่ยังไม่ผ่านการพิจารณาตัดสินคดีของศาลถึงที่สุดและต้องหลีกเลี่ยงการนำเสนอภาพผู้ต้องหาพร้อมของกลาง หรือภาพการทำแผนประกอบการรับสารภาพของผู้ต้องหาอย่าง ชี้นำผู้ชม ผู้ฟังให้ตัดสินว่าผู้ต้องหาคือผู้กระทำความผิด”

ยกเว้นกรณีที่ผู้ต้องสงสัย ผู้ต้องหาและจำเลย เป็นบุคคลสาธารณะ หรือเป็นบุคคลที่กระทำการอันกระทบต่อประโยชน์สาธารณะ หรือเป็นภัยต่อสังคมอาจนำเสนอภาพบุคคลดังกล่าวได้

แต่ก็เสนอได้เฉพาะเท่าที่จำเป็นเพียงให้ได้ตัวบุคคลนั้นมาพิจารณา โทษตามกฎหมายเท่านั้น

ผู้ต้องสงสัย หมายถึง บุคคลที่มีข้อสันนิษฐานว่า อาจกระทำความผิดหรือมีส่วนร่วมในการกระทำความผิด เป็นบุคคลที่ยังอยู่ในกระบวนการสืบสวน ยังไม่มีการสอบสวน

ผู้ต้องหา หมายถึง บุคคลผู้ถูกกล่าวหาว่าได้กระทำความผิดและพนักงานสอบสวนแจ้งข้อกล่าวหาแล้ว แต่ยังไม่ได้ถูกฟ้องต่อศาล

จำเลย คือ บุคคลที่ถูกฟ้องต่อศาลแล้ว โดยข้อหาว่าได้กระทำความผิด

หลักคิดในการนำเสนอชื่อและภาพของผู้กระทำความผิด อาจพิจารณาได้ทั้งในแง่หลักสิทธิมนุษยชน (Human Rights) คือการเคารพศักดิ์ศรีของความเป็นมนุษย์และสิทธิในการรับรู้ข้อมูลข่าวสารของประชาชน หรือสิทธิในการรับรู้ (Right to Know) ซึ่งเป็นหลักการในทางวิชาชีพสื่อมวลชน

การพิจารณาบทบาทในทางวิชาชีพของความเป็นสื่อมวลชนนั้น
แม้จะต้องคำนึงถึงหลักสิทธิมนุษยชน แต่ก็ต้องให้ความสำคัญกับสิทธิใน
การรับรู้ข้อมูลข่าวสาร ที่ครบถ้วนและรอบด้านของประชาชนด้วย
การรักษาสมดุลระหว่างสิทธิมนุษยชน กับสิทธิการรับรู้ ก็คือการให้การ
ศึกษา เรียนรู้กับประชาชน กับสถานะของบุคคลที่แตกต่างกันในเรื่องที่
เกี่ยวข้องกับคดีอาญา ที่มีได้แปลว่า ชื่อผู้กระทำความผิด คือผู้ร้ายหรือ
อาชญากร หรือภาพของบุคคลนั้น คือผู้ที่กระทำความผิดเสมอไป
เพราะยังมีกระบวนการในการพิจารณาคดีอีกหลายขั้นตอน ซึ่งเมื่อ
คดีถึงที่สุดแล้ว บุคคลนั้นอาจมีได้เป็นผู้กระทำความผิดก็ได้

ในคดีอาญา มีหลักการสำคัญคุ้มครองบุคคล บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญ
แห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.๒๕๖๐ มาตรา ๒๙ วรรค ๒ ความว่า
“ในคดีอาญา ให้สันนิษฐานไว้ก่อนว่า ผู้ต้องหาหรือจำเลยไม่มีความผิด
และก่อนมีคำพิพากษาอันถึงที่สุดแสดงว่า บุคคลใดได้กระทำความผิด
จะปฏิบัติต่อบุคคลนั้นเสมือนเป็นผู้กระทำความผิดมิได้”

คำว่า “บุคคลสาธารณะ” หรือ Public Figure โดยปกติ หมายถึงนักการเมือง นักแสดง บุคคลที่มีชื่อเสียง ซึ่งหลักการในการคุ้มครองสิทธิส่วนบุคคล อาจน้อยกว่าบุคคลโดยทั่วไป ซึ่งอาจสื่อข่าวและรายงานข่าวในเรื่องส่วนตัวของเขาได้ในบางกรณี

หลักการเช่นนี้ มีบัญญัติรับรองไว้ในรัฐธรรมนูญ ต่อเนื่องมาตั้งแต่ฉบับปี ๒๕๔๐, ๒๕๕๐ รวมทั้งฉบับก่อนหน้านั้นมาแล้ว

เมื่อคำนึงถึงหลักสิทธิมนุษยชน ในการปกป้องคุ้มครองศักดิ์ศรีของความเป็นมนุษย์ ประกอบกับหลักการคุ้มครองบุคคลตามบทบัญญัติรัฐธรรมนูญแล้ว การรายงานข่าวและนำเสนอภาพผู้ต้องสงสัยหรือผู้ถูกกล่าวหาที่ยังไม่ผ่านการพิจารณาคดีของศาล ในกรณีของบุคคลทั่วไป ไม่สามารถกระทำได้ ยกเว้นการนำเสนอภาพข่าว “บุคคลสาธารณะ”

คำว่า “บุคคลสาธารณะ” หรือ Public Figure โดยปกติ หมายถึงนักการเมือง นักแสดง บุคคลที่มีชื่อเสียง ซึ่งหลักการในการคุ้มครองสิทธิส่วนบุคคล อาจน้อยกว่าบุคคลโดยทั่วไป ซึ่งอาจสื่อข่าวและรายงานข่าวในเรื่องส่วนตัวของเขาได้ในบางกรณี

บุคคลสาธารณะ คือบุคคลที่อยู่ในความสนใจของสาธารณชนทั่วไป บุคคลประเภทนี้ถือได้ว่า ได้สละสิทธิ์ที่จะดำเนินชีวิต โดยปราศจากการสังเกตของสื่อมวลชน บุคคลสาธารณะอาจเป็นบุคคลที่มีหน้าที่การงานที่ส่งผลกระทบต่อความเป็นอยู่ของคนส่วนใหญ่ในสังคม ซึ่งนอกจากนักการเมือง นักแสดงแล้ว ข้าราชการ นักธุรกิจชื่อดัง หรืออาจเป็นบุคคลที่มีชื่อเสียง (Celebrities) เช่น นักกีฬา ดารา นักแสดง นักร้อง ศิลปิน นายแบบ นางแบบ รวมทั้งบุคคลที่ได้รับความชื่นชมอย่างมากจากโลกอินเทอร์เน็ต แม้จะไม่ได้เป็นดารา แต่หน้าตาดี มีเรื่องราวของชีวิตที่น่าสนใจ ที่เรียกกันว่า เน็ตไอดอล

บุคคลที่มีชื่อเสียง ซึ่งสื่อมวลชน มักรูล้ำสิทธิ คือบุคคลในแวดวงบันเทิง ทั้งนี้ อาจเป็นผลมาจากการที่ข่าวบันเทิงได้รับความนิยมในสายตาของผู้รับสาร โดยเนื้อหาจะเป็นเรื่องชีวิตส่วนตัว ครอบครัวและผลงาน

การเสนอข่าวบันเทิงนั้นมีทั้งข้อเท็จจริงที่ตรงไปตรงมาและสำนวนภาษาที่เป็นความคิดเห็นของผู้สื่อข่าว

นอกจากนี้ เทคโนโลยีสมัยใหม่ เช่น เลนส์ดึงภาพ พาวเวอร์ล่า ไมโครโฟน เครื่องดักฟังโทรศัพท์ เครื่องบันทึกเสียง กล้องถ่ายรูปรูปขนาดเล็กซึ่งฝังใน อุปกรณ์ต่างๆ กล้องถ่ายรูปที่ไม่ต้องใช้แฟลช คอมพิวเตอร์ ตกแต่งหรือ ตัดต่อภาพ ฯลฯ เอื้อให้สื่อมวลชนรุกกล้าสิทธิส่วนบุคคลที่ตกเป็นข่าวได้ง่ายขึ้น

กรณีศึกษา คดีนายเปรมชัย กรรณสูต ยิงเสือดำในป่าทุ่งใหญ่นเรศวร

นายเปรมชัย กรรณสูต เป็นประธานบริหารบริษัท อิตาเลียนไทย ดีเวล็อปเมนต์ จำกัด (มหาชน) และกรรมการตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย ขณะที่ถูกฟ้องเป็นจำเลยคดีล่าสัตว์ป่าในเขตทุ่งใหญ่นเรศวร บริษัท อิตาเลียนไทย เป็นบริษัทที่รับสัมปทานการก่อสร้างในโครงการขนาดใหญ่ของรัฐบาลหลายโครงการ นายเปรมชัย เป็นนักธุรกิจ

คดีของนายเปรมชัย กรรณสูต
เป็นคดีที่เกี่ยวข้องกับผลประโยชน์สาธารณะ
เป็นการละเมิดกฎหมายการคุ้มครองสัตว์ป่า
ซึ่งในฐานะเป็น “บุคคลสาธารณะ” นายเปรมชัย
สมควรเป็นแบบอย่างที่ดี และไม่ควรทำให้มีคำถามต่อสังคม
ในการเลือกปฏิบัติ

ที่มีชื่อเสียง มีผลประโยชน์เกี่ยวข้องกับงานของรัฐบาล ที่อยู่ในความสนใจ
ของสาธารณชนทั่วไป นายเปรมชัย จึงเป็น “บุคคลสาธารณะ” ที่ได้รับความ
ความคุ้มครองในความเป็นส่วนตัวน้อยกว่าบุคคลอื่น

ประกอบกับคดีของนายเปรมชัย กรรณสูต เป็นคดีที่เกี่ยวข้องกับ
ผลประโยชน์สาธารณะ เป็นการละเมิดกฎหมายการคุ้มครองสัตว์ป่า
ซึ่งในฐานะเป็น “บุคคลสาธารณะ” นายเปรมชัย สมควรเป็นแบบอย่าง
ที่ดีและไม่ควรทำให้มีคำถามต่อสังคมในการเลือกปฏิบัติ ระหว่างชาวบ้าน
ทั่วไป กับบุคคลที่มีฐานะทางสังคมสูงกว่า

กรณีศึกษา คดีนายณอน บุรณะหิรัญ นำเข้าข้อมูลเท็จ สู่ระบบคอมพิวเตอร์ เรียโรโดยไม่ได้รับอนุญาต

นายณอน บุรณะหิรัญ เป็นบุคคลทั่วไป แต่สถานะความเป็น “บุคคลสาธารณะ” ของเขาเกิดขึ้น เมื่อเขาแสดงบทบาทนักคิดและนักพูดสร้างแรงบันดาลใจ หรือบทบาทไลฟ์โค้ช ผ่านเพจ Sean Buranahiran จนทำให้มีผู้ติดตามจำนวนมาก อีกทั้งมีความเชื่อถือ ศรัทธาในตัวนายณอน บุรณะหิรัญ จนมีประชาชนบริจาคเงินให้กับนายณอน บุรณะหิรัญ นับล้านบาท

นายณอน บุรณะหิรัญ ถูกพนักงานสอบสวนแจ้งข้อกล่าวหาว่า มีความผิดตามพระราชบัญญัติว่าด้วยความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ พระราชบัญญัติการเรียไร รวมทั้งฉ้อโกงประชาชน เป็นลักษณะความผิดที่กระทบต่อสาธารณะ ความสงบเรียบร้อยของประชาชน การเสนอภาพข่าวของนายณอน บุรณะหิรัญ จึงเป็นเรื่องที่กระทำได้ ด้วยเหตุผลความ เป็น “บุคคลสาธารณะ” ดังกล่าว

กรณีศึกษา คดีนายวรยุทธ อัญญาวิทยา ผู้ต้องหาคดีขับรถชนคนตาย

ด้วยเหตุที่เป็น “ประเด็นสาธารณะ”
แม่น้ำวรยุทธ อยู่วิทยา” จะมีใช้ “บุคคลสาธารณะ”
แต่ก็อาจนำเสนอภาพ นายวรยุทธ อยู่วิทยา
ได้เท่าที่จำเป็นในการประกอบรายงานข่าว

นายบอส หรือนายวรยุทธ อยู่วิทยา เป็นผู้ต้องหาคดีซักรถโดยประมาท เป็นเหตุให้ผู้อื่นถึงแก่ความตาย ซึ่งต่อมาอัยการสูงสุดมีคำสั่งไม่ส่งฟ้อง เรื่องที่อัยการมีคำสั่งไม่ฟ้องนายวรยุทธ อยู่วิทยา เป็นปรากฏการณ์ที่สะท้อนถึงความเชื่อมั่นในกระบวนการยุติธรรมขั้นต้น อีกทั้งเป็นปรากฏการณ์ร่วมที่คนในสังคมส่วนใหญ่ให้ความสำคัญและเรียกร้องให้มีการพิสูจน์ความจริง เรียกร้องให้มีการฟื้นฟูความเชื่อมั่นในระบบความยุติธรรมดังกล่าว การกระทำของผู้ต้องหาคดีนี้ จึงเป็น “ประเด็นสาธารณะ” และแม้ว่า นายวรยุทธ จะมีสถานะเป็นบุคคลทั่วไป หรือเป็นเพียงผู้ต้องหาที่ควรได้รับความคุ้มครองตามกฎหมาย แต่เรื่องราวของเขานอกจากมีคุณค่าเชิงข่าวแล้ว ยังเป็นประเด็นสาธารณะ ที่ประชาชนให้ความสนใจ เป็นตัวอย่างที่ย้ำเตือนคนอื่นๆ ในสังคมด้วย

ด้วยเหตุที่เป็น “ประเด็นสาธารณะ” แม้นายวรยุทธ อยู่วิทยา จะมีใช้ “บุคคลสาธารณะ” แต่ก็อาจนำเสนอภาพนายวรยุทธ อยู่วิทยา ได้เท่าที่จำเป็นในการประกอบรายงานข่าว

ในการพิจารณารายงานข่าวและการเสนอภาพผู้กระทำความผิดในคดีอาญา โดยเฉพาะ “บุคคลสาธารณะ” ไม่เพียงฟังว่าเป็นบุคคลสาธารณะเท่านั้น หากยังต้องพิจารณาประเด็นที่เกี่ยวข้องว่า เป็นประโยชน์สาธารณะหรือไม่ด้วย เช่นเดียวกับกรณีประเด็นสาธารณะ กรณีเป็นบุคคลทั่วไปก็อาจต้องคำนึงถึงว่าเรื่องราวของเขาเป็นประโยชน์สาธารณะ เป็นเรื่องที่เป็นตัวอย่างให้คนอื่น ๆ ระวังระวังไม่กระทำความผิดซ้ำเช่นนั้นอีก เช่น การเสนอข่าวและภาพจำเลย ที่ศาลจังหวัดอ่างทองพิพากษาจำคุกในคดีความผิดฐานร่วมกันทะเลาะกันอย่างอื้ออึงในทางสาธารณะฯ และร่วมกันทำให้เสียชีวิต เหตุเกิดที่บริเวณหน้าห้องฉุกเฉิน โรงพยาบาลอ่างทอง เป็นปรากฏการณ์ร่วมที่มีการก่อเหตุบ่อยครั้งในสถานพยาบาล การเสนอข่าวและภาพจำเลยในคดีนี้ จึงเป็น “ประเด็นสาธารณะ” ที่อาจนำเสนอได้

นอกจากการรายงานข่าวและภาพบุคคลสาธารณะ หรือบุคคลที่มีความเกี่ยวข้องกับประเด็นสาธารณะแล้ว การนำเสนอภาพข่าวการทำร้ายตนเอง การฆ่าตัวตายและการพยายามฆ่าตัวตาย ไม่ว่าจะเกิดเหตุกรณีจริง หรือจำลองสถานการณ์จริง ก็เป็นเรื่องที่ต้องระมัดระวังในการรายงานข่าวและภาพด้วย

**การสัมภาษณ์ผู้ที่อยู่ในความทุกข์โศก
อยู่ในภาวะสูญเสีย หรือกำลังไว้ทุกข์ เช่น การไปสัมภาษณ์พ่อแม่
ญาติพี่น้อง เพื่อนบ้านของผู้เสียชีวิต ระหว่างการตั้งศพ
สวดพระอภิธรรมในวัด ในโบสถ์ หรือในมัสยิด
ก็ควรยกเว้นเช่นเดียวกัน**

หลักการคือจะไม่มีการนำเสนอภาพข่าวการทำร้ายตนเอง การพยายามฆ่าตัวตาย รวมทั้งภาพศพจากการฆ่าตัวตายในทุกกรณี รายงานข่าวการฆ่าตัวตาย ยังต้องยกเว้นไม่นำเสนอภาพ หนังสือส่งเสียที่ผู้ตายเขียนไว้ก่อนฆ่าตัวตาย รวมทั้งข้อความ ภาพของผู้ตาย ในสื่อสังคมออนไลน์

นอกจากนั้น การสัมภาษณ์ผู้ที่อยู่ในความทุกข์โศก อยู่ในภาวะสูญเสีย หรือกำลังไว้ทุกข์ เช่น การไปสัมภาษณ์พ่อแม่ ญาติพี่น้อง เพื่อนบ้านของผู้เสียชีวิต ระหว่างการตั้งศพสวดพระอภิธรรมในวัด ในโบสถ์ หรือในมัสยิด ก็ควรยกเว้นเช่นเดียวกัน

แนวทางปฏิบัติด้านการผลิต การจัดหาและการเผยแพร่รายการ ข้อ ๙.๔ “หลีกเลี่ยงการสัมภาษณ์ผู้ที่ได้รับบาดเจ็บ หรือกำลังไว้ทุกข์ ที่จะสร้างความกดดัน หรือซ้ำเติมในภาวะทุกข์โศก เว้นแต่มีความจำเป็นที่จะต้องเข้าถึงข้อมูลนั้น โดยต้องได้รับการอนุญาตจากผู้ปกครอง ญาติพี่น้อง คู่สมรส ถ้าบุคคลนั้นปฏิเสธการให้สัมภาษณ์แล้ว ไม่ควรที่จะใช้ความพยายามที่จะสัมภาษณ์บุคคลนั้นอีก”

ข้อยกเว้นดังกล่าว ควรเป็นข้อยกเว้น ในการที่ผู้สื่อข่าวจะเข้าถึงข้อมูล ซึ่งจะเป็นประโยชน์ต่อผู้บาดเจ็บ หรือกำลังไว้ทุกข์เท่านั้น

สำหรับแนวทางปฏิบัติ ที่ให้หลีกเลี่ยงการสัมภาษณ์ผู้ที่ได้รับบาดเจ็บนั้น อาจรวมถึงการสัมภาษณ์พ่อ แม่ ญาติพี่น้อง ของผู้บาดเจ็บ หรือเสียชีวิตจากการกระทำความผิดทางอาญาด้วย การสัมภาษณ์ การตั้งคำถาม พ่อ แม่ ญาติพี่น้องผู้สูญเสีย เช่น รู้สึกอย่างไร เสียใจหรือไม่ ซึ่งคำถามเหล่านี้คาดเดาได้อยู่แล้วว่าจะได้คำตอบอย่างไร เป็นการตอกย้ำซ้ำเติมผู้อยู่ในภาวะทุกข์โศก ที่ไม่ควรกระทำอย่างยิ่ง

หลักคิดและแนวปฏิบัติ เรื่อง การรายงานข่าวที่ละเมิดสิทธิ ส่วนบุคคลและข้อมูลส่วนบุคคล

การรายงานข่าวและภาพบุคคล นอกจากการรายงานข่าวและภาพ ผู้กระทำความผิดในคดีอาญา ดังที่กล่าวแล้วในบทที่ ๓ ในหลายกรณี ยังมีการละเมิด “สิทธิส่วนบุคคล” และ “ข้อมูลส่วนบุคคล” อยู่เสมอ โดยเฉพาะการรายงานข่าวในประเภทอาชญากรรม

สิทธิส่วนบุคคล (Right to Privacy) เป็นสิทธิโดยธรรมชาติ คือเป็น สิทธิที่ก่อตั้งขึ้นตั้งแต่แรกเกิดของบุคคล ได้รับการรับรองโดยกฎหมาย สูงสุด รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๖๐ มาตรา ๓๒ บัญญัติว่า “บุคคลย่อมมีสิทธิในความเป็นอยู่ส่วนตัว เกียรติยศ ชื่อเสียงและครอบครัว การกระทำอันเป็นการละเมิด หรือกระทบต่อสิทธิ ส่วนบุคคล หรือการนำข้อมูลส่วนบุคคลไปใช้ประโยชน์ ไม่ว่าในทางใดๆ จะกระทำมิได้”

และเพื่อคุ้มครองสิทธิดังกล่าว กฎหมายจึงให้อำนาจผู้ถูกละเมิดสามารถใช้สิทธิทางศาล ในการป้องกันตนเอง เช่น กฎหมายอาญาว่าด้วยความผิดฐานหมิ่นประมาท กฎหมายแพ่งว่าด้วยความผิดฐานละเมิดต่อเกียรติยศ ชื่อเสียงและทางทำมาหาได้

คำว่า “สิทธิส่วนบุคคล” นั้น มีความแตกต่างจาก “ข้อมูลส่วนบุคคล” ซึ่งมีพระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ.๒๕๖๒ เป็นกฎหมายเฉพาะที่คุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล

“ข้อมูลส่วนบุคคล” หมายถึงข้อมูล หรือสิ่งใดๆ ก็ตาม ที่เป็นเครื่องบ่งชี้ให้เห็นและเข้าใจถึงเรื่องราว หรือลักษณะเฉพาะตัวของบุคคลหนึ่งบุคคลใด เช่น ประวัติการศึกษา ฐานะการเงิน ประวัติสุขภาพ ประวัติการทำงาน ประวัติอาชญากรรม

การเปิดเผยข้อมูลส่วนบุคคลไม่สามารถกระทำได้ในทุกกรณี ซึ่งก่อนหน้านั้น พระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. ๒๕๔๐ ห้ามมิให้หน่วยงานของรัฐเปิดเผย “ข้อมูลข่าวสารส่วนบุคคล” ที่อยู่ในความควบคุมดูแลของตนต่อหน่วยงานของรัฐแห่งอื่น หรือผู้อื่น โดยปราศจากความยินยอมเป็นหนังสือของเจ้าของข้อมูลที่ให้ไว้ล่วงหน้าหรือในขณะนั้นมีได้

ในขณะที่สาระสำคัญของพระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ. ๒๕๖๒ การใช้ข้อมูลส่วนบุคคล เจ้าของข้อมูลต้องให้ความยินยอม (Consent) เป็นลายลักษณ์อักษร หรือหนังสือเช่นเดียวกัน โดยอาจให้ความยินยอมผ่านทางระบบอิเล็กทรอนิกส์ หรือการขอความยินยอมโดยวิธีบันทึกเสียงสนทนาทางโทรศัพท์ก็ได้

อย่างไรก็ตาม พระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล มาตรา ๔ (๓) ยกเว้นบุคคลหรือนิติบุคคลซึ่งใช้ หรือเปิดเผยข้อมูลส่วนบุคคลที่ทำการเก็บรวบรวมไว้เฉพาะเพื่อกิจการสื่อมวลชน งานศิลปกรรม หรืองานวรรณกรรมอันเป็นไปตามจริยธรรมแห่งการประกอบวิชาชีพ หรือเป็นประโยชน์สาธารณะเท่านั้น

**กิจการสื่อมวลชนได้รับการยกเว้นไม่ต้อง
ปฏิบัติตามกฎหมายฉบับนี้และอาจไม่จำเป็นต้อง
ขอความยินยอมเป็นลายลักษณ์อักษร แต่ก็ยังอยู่ภายใต้
เงื่อนไขจริยธรรมสื่อ คือไม่ละเมิดสิทธิส่วนบุคคล
และข้อมูลส่วนบุคคล อีกทั้งต้องเป็นประโยชน์สาธารณะด้วย**

แปลว่า กิจการสื่อมวลชนได้รับการยกเว้นไม่ต้องปฏิบัติตามกฎหมายฉบับนี้และอาจไม่จำเป็นต้องขอความยินยอมเป็นลายลักษณ์อักษร แต่ก็ยังอยู่ภายใต้เงื่อนไขจริยธรรมสื่อ คือไม่ละเมิดสิทธิส่วนบุคคลและข้อมูลส่วนบุคคล อีกทั้งต้องเป็นประโยชน์สาธารณะด้วย

การเก็บรวบรวม การใช้และการเปิดเผยข้อมูลส่วนบุคคล จะใช้ได้ตามวัตถุประสงค์ที่ผู้เก็บรวบรวมผู้ใช้ข้อมูลแจ้งไว้ตั้งแต่แรกเท่านั้น ไม่ใช่ข้อมูลนอกเหนือจากวัตถุประสงค์ที่แจ้ง ดังนั้น ก่อนที่เจ้าของข้อมูลจะให้ความยินยอม เจ้าของข้อมูลจะต้องอ่านรายละเอียดให้รอบคอบก่อน

มีคำถามว่า ในการสัมภาษณ์บุคคล หรือการถ่ายภาพประกอบข่าวในที่สาธารณะ ที่อาจมีภาพบุคคลอื่นๆ ที่ไม่ได้เกี่ยวข้องกับข่าวปรากฏอยู่ด้วย เข้าข่ายละเมิดสิทธิส่วนบุคคล หรือละเมิดกฎหมายคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลหรือไม่ ถึงแม้จะมีข้อยกเว้นกิจการสื่อมวลชนก็ตาม

กฎหมายมุ่งที่จะคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล คือการนำภาพหรือข้อมูลนั้นไปใช้เพื่อการค้า หรือสร้างความเดือดร้อนให้เจ้าของภาพหรือข้อมูล หรือหลักการคือนำไปใช้เท่าที่จำเป็น ปลอดภัยและโปร่งใส หากการนำภาพหรือข้อมูลไปใช้และไม่ได้ส่งผลกระทบต่อความเสียหายใดๆ ก็สามารถกระทำได้

ประเด็นสำคัญ ไม่ได้อยู่ที่การรายงานข่าวและภาพ อันเป็นการละเมิดกฎหมาย แต่คือผลกระทบที่มีต่อบุคคล ทำให้เขาได้รับความเสียหายเดือดร้อน หรือเป็นการซ้ำเติมชะตากรรมผู้สูญเสีย หรือเป็นการลดทอนเกียรติยศศักดิ์ศรีของความเป็นมนุษย์

ข้อบังคับว่าด้วยจริยธรรมของวิชาชีพเกี่ยวกับการผลิตและการเผยแพร่รายการ ข้อ ๗.๓

“การนำเสนอเนื้อหาที่อาจล่วงละเมิดความเป็นส่วนตัวและ/หรือทำร้ายความรู้สึกของบุคคล รวมทั้งการนำเสนอเรื่องราว หรือพฤติกรรมของบุคคลสาธารณะที่ส่งผลกระทบต่อส่วนรวมหรือคนจำนวนมาก จะกระทำได้เมื่อพิจารณาถี่ถ้วนแล้วว่า ผลประโยชน์ของมหาชนในการรับรู้ข่าวสารนั้นมีน้ำหนักมากกว่า”

กรณีศึกษา การละเมิดสิทธิ คดีน้องชมพู

Thai PBS

**4 เดือน คดีน้องชมพูยังไม่ชัดเจน
แต่วิถี "คนกกกอก" เปลี่ยน**

[@ThaiPBSFan](#) [@ThaiPBS](#) [@ThaiPBS](#) [www.thaipbs.or.th](#)

กรณีของ เด็กหญิงอรวรรณ วงศ์ศรีชาหรือน้องชมพู อายุ ๓ ขวบ เสียชีวิตกลางป่าเทือกเขาภูพานน้อย ใกล้หมู่บ้านกกกอก ตำบลกกตูม อำเภอดงหลวง จังหวัดมุกดาหาร เป็นกรณีตัวอย่างที่แสดงให้เห็นถึงการล่วงละเมิดความเป็นส่วนตัว สิทธิในความเป็นส่วนตัว ชีวิตความเป็นอยู่ รวมทั้งสิทธิชุมชนของชาวบ้าน ในหมู่บ้านเล็กๆ ที่เคยอยู่กันอย่างสงบสุขมายาวนาน

กรณีของ เด็กหญิงอรวรรณ วงศ์ศรีชาหรือน้องชมพู อายุ ๓ ขวบ เสียชีวิตกลางป่าเทือกเขาภูพานน้อย ใกล้หมู่บ้านกกกอก ตำบลกกตูม อำเภอดงหลวง จังหวัดมุกดาหาร เป็นกรณีตัวอย่างที่แสดงให้เห็นถึงการล่วงละเมิดความเป็นส่วนตัว สิทธิในความเป็นส่วนตัว ชีวิตความเป็นอยู่ รวมทั้งสิทธิชุมชนของชาวบ้าน ในหมู่บ้านเล็กๆ ที่เคยอยู่กันอย่างสงบสุขมายาวนาน

สิทธิส่วนบุคคล หรือสิทธิในความเป็นส่วนตัว หมายถึงสิทธิที่จะอยู่ตามลำพัง (to be let alone) โดยปราศจากการแทรกแซงในความเป็นอยู่ส่วนตัว ทำให้อับอาย เดือดร้อน รำคาญ นำภาพ ชื่อ เรื่องราวของเขาไปใช้ประโยชน์โดยมิชอบ การเข้าไปที่บ้านกกกอกของผู้สื่อข่าวจำนวนมาก การไปสัมภาษณ์ชาวบ้าน รบกวนความเป็นอยู่โดยปกติ ก็นับว่าเป็นการละเมิดสิทธิส่วนบุคคลแล้ว แม้ชาวบ้านอาจจะไม่เข้าใจสิทธิดังกล่าวนี้และไม่รู้ว่าเขามีสิทธิที่จะปฏิเสธในการให้สัมภาษณ์ มีสิทธิที่จะไม่อนุญาตให้ผู้สื่อข่าวรุกล้ำพื้นที่ เคหสถานของพวกเขาก็ตาม

และการที่สื่อมวลชน สัมภาษณ์ซ้ำๆ ในประเด็นความสูญเสียของนายอนามัยและนางสาวศิริ วงศ์ศรีชา รวมทั้งการที่มีผู้ที่ริเริ่มจะสร้างภาพยนตร์ ที่มีเนื้อหาที่เกี่ยวกับน้องชมพู ก็ถือเป็นการซ้ำเติมชะตากรรม

ของผู้สูญเสีย เป็นการล่องละเมตสิทธิส่วนบุคคลและทำร้ายความรู้สึก
ของพวกเขาด้วย

ปัญหาว่า การนำเสนอข่าวและภาพบุคคลที่เกี่ยวข้อง ในคดีน้องชมพู่
จนดูเหมือนเป็นรูปแบบการนำเสนอข่าวแบบใหม่ ที่อาจเรียกว่า
“ละครข่าว” นั้น เป็นการรายงานข่าวเพื่อผลประโยชน์ของมหาชนใน
การรับรู้ข่าวสารนั้น อันเป็นข้อยกเว้นในข้อบังคับนี้หรือไม่

หากพิจารณาในประเด็นนี้ การนำเสนอข่าวบุคคลที่เกี่ยวข้องในคดี
น้องชมพู่ ซึ่งมีความพยายามเชื่อมโยงให้เห็นบทบาทของคนจำนวนมาก
ที่คล้ายตัวละครในเรื่องนี้ อีกทั้งการประกอบสร้างให้ผู้ต้องสงสัย เปลี่ยน
ฐานะจากชาวบ้านทั่วไป เป็น “บุคคลสาธารณะ” หรือเป็น “บุคคลที่มี
ชื่อเสียง” ซึ่งเป็นความสัมพันธ์ในเชิงอำนาจการสื่อสารกับผลประโยชน์
ที่สื่อมวลชนจะได้รับจากความเด่นดังของผู้ต้องสงสัยนั้น เป็นการเสนอ
ข่าวในลักษณะที่เรียกว่า ปุถุชนสนใจ (Human Interest) ที่มุ่งตอบสนอง
สัญชาตญาณความอยากรู้อยากเห็นของมนุษย์เท่านั้น ไม่ได้เป็นประโยชน์
สาธารณะ อีกทั้งไม่ได้เป็นผลประโยชน์ของมหาชน ในการรับรู้ข่าวสาร
นั้นแต่ประการใดเลย

แนวทางปฏิบัติ ด้านจริยธรรมวิชาชีพการผลิตของ ไทยพีบีเอส
ข้อ ๑๑.๔ เขียนไว้ว่า

“การสัมภาษณ์ผู้ถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิด ต้องใช้ความระมัดระวัง
ไม่ให้เนื้อหาการสัมภาษณ์สร้างความโดดเด่นหรือขึ้นชอของผู้ถูกกล่าวหา...”

ดังนั้น การนำเสนอข่าวในลักษณะนี้ ไม่เพียงการกำหนดนโยบายข่าว
ที่มุ่งต่อประโยชน์สาธารณะเป็นสำคัญ ไม่สร้างความโดดเด่นให้ผู้ถูกกล่าว
หา ยังจะต้องชี้ให้เห็นประเด็นการละเมิดสิทธิมนุษยชน สิทธิชุมชน
มากกว่าที่จะเพียงตอบสนองความพึงพอใจของผู้บริโภคข่าวสาร หรือเพื่อ
ต้องการเรตติ้ง หรือความนิยมของประชาชนเท่านั้น

ปรากฏการณ์หนึ่งที่น่าสนใจ สำหรับกรณีการเสนอข่าวคดี
น้องชมพู่ แม้สถานีโทรทัศน์บางแห่งจะถูกวิพากษ์วิจารณ์ถึงการทำให้
หน้าที่ที่ไร้ความรับผิดชอบ แต่อย่างน้อยข่าวคดีน้องชมพู่ ก็ทำให้เกิด
จิตสำนึกความรับผิดชอบต่อสังคม เช่นกรณีของทรงพล เรื่องสมุทพร
อดีตหัวหน้าช่างภาพสถานีโทรทัศน์แห่งหนึ่ง

ทรงพล เรื่องสมุทรา ลาออกจากสังกัดสถานีโทรทัศน์แห่งนั้น ด้วยคำอธิบายที่เขาแสดงไว้ในเฟซบุ๊กสาธารณะ ความบางตอน ดังนี้

..ขอโทษกับความเน่าเฟะกรณีลุงพล ป้าแต๋นและบ้านกกกอก จากน้ำมือของสื่อมวลชนอย่างพวกเรา ที่หยาบคายให้กับสังคม ตลอด ๔ เดือนที่ผ่านมา จากคดีการเสียชีวิตของน้องชมพูที่ถูกนำเสนอโดยสื่อมวลชนกลุ่มหนึ่งและผมคือหนึ่งในนั้น ที่มีส่วนทำให้คดีความ ๑ คดี กลายเป็นเรียลลิตี้ชีวิตของลุงพล - ป้าแต๋น เรียลลิตี้ความแตกแยกของครอบครัวฯ หนึ่ง ชีวิตคนในหมู่บ้านกกกอก เรื่องไสยศาสตร์ ความมั่งงายและการมอมเมา

คำอธิบายของทรงพล เรื่องสมุทรา เป็นประเด็นที่น่าสนใจ สำหรับการตั้งข้อสังเกต การวิพากษ์วิจารณ์การทำงานของสื่อมวลชนฝ่ายปฏิบัติการ ที่อาจละเลยความจริงที่ว่า ภาพ เนื้อหาที่ปรากฏนั้น ไม่ได้มาจากผู้สื่อข่าวหรือช่างภาพที่ทำงานอยู่ในภาคสนาม หากเป็นเรื่องเป้าหมายทางธุรกิจ หรือนโยบายของผู้บริหารองค์กรสื่ออื่นๆ ซึ่งเป็นปัจจัยที่ควบคุมไม่ได้

ทั้งนี้ ปรากฏการณ์ทรงพล เรื่องสมุทร ยังเป็นภาพสะท้อนความเป็นจริงในอุตสาหกรรมสื่อมวลชนและการบริหารจัดการสื่อ ที่มีความย้อนแย้งกันระหว่างการทำหน้าที่โดยวิชาชีพและเป้าหมายในเชิงธุรกิจขององค์กรสื่อที่ถือครองหุ้นโดยกลุ่มทุนธุรกิจขนาดใหญ่

นอกจากนั้น หากองค์กรสื่อที่มีกลุ่มทุนธุรกิจขนาดใหญ่ ถือครองหุ้นส่วนข้างมาก ผู้ปฏิบัติงานก็อาจจำเป็นต้องละเลย หน้าที่ในการนำเสนอข่าวที่ส่งผลกระทบต่อสินค้า หรือบริการของกลุ่มทุนนั้นด้วย นี่เป็นเหตุผลข้อหนึ่ง ที่แม้จะไม่มีข้อห้ามให้ไทยพีบีเอส รับเงินหรือทรัพย์สินอื่นใดจากผู้สนับสนุนองค์การ แต่พระราชบัญญัติองค์การกระจายเสียงและแพร่ภาพสาธารณะแห่งประเทศไทย มาตรา ๑๑ กำหนดเงื่อนไขว่าการรับเงินหรือทรัพย์สินจากผู้สนับสนุนองค์การ ต้องไม่เป็นการกระทำที่ทำให้องค์การขาดความเป็นอิสระในการดำเนินงาน หรือให้กระทำการอันขัดหรือแย้งต่อวัตถุประสงค์ขององค์การด้วย

กรณีศึกษา การละเมิดสิทธิเด็กและเพคนิวส์

การละเมิดสิทธิเด็ก เป็นการละเมิดสิทธิส่วนบุคคลรูปแบบหนึ่ง โดยการละเมิดสิทธิเด็กนั้น เป็นทั้งความผิดตามกฎหมายและความผิดด้านจริยธรรม ในสื่อออนไลน์ มักมีภาพการทำทารุณกรรมเด็กอยู่เสมอหรือเป็นภาพที่อ้างว่า เป็นเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในประเทศไทย ภาพเหล่านี้ไม่สามารถเผยแพร่ได้ในทุกกรณี

นอกจากนี้ ในกรณีที่เด็กหรือเยาวชน เป็นจำเลย หรือเป็นพยาน ในกระบวนการสอบสวนและการพิจารณาคดีในศาล พระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ.๒๕๕๓ ห้ามไม่ให้มีการบันทึกภาพ แพร่ภาพ พิมพ์รูป หรือบันทึกเสียง แพร่เสียงของเด็กและเยาวชนนั้น หากฝ่าฝืนจะมีโทษทั้งจำคุกและปรับหรือทั้งจำทั้งปรับ

เหตุผลในเชิงจิตวิทยาอันเป็นที่มาของข้อห้ามดังกล่าว เนื่องจากเด็กและเยาวชนในวัยนี้ หากมีประสบการณ์ที่เลวร้าย จะเป็นความทรงจำที่ฝังลึกอยู่ในใจของเขาตลอดไป เมื่อเขาเติบโตขึ้นก็จะกลายเป็นผู้ใหญ่ที่มีปัญหาและเป็นปัญหาสังคมในที่สุด

กรณีศึกษา การละเมิดสิทธิและลดทอนศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของผู้ที่มีความแตกต่างทางเพศสภาพ

ไทยพีบีเอสให้ความสำคัญกับการละเมิดสิทธิ ผู้ด้อยโอกาสทางสังคม รวมทั้งกลุ่มบุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศ หรือ LGBT พวกเขาต่างก็มีศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ เหมือนเช่นบุคคลอื่นๆ ดังนั้นการผลิตเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับ LGBT ควรต้องระมัดระวังและไม่ทำให้ผู้ชมรู้สึกว่าคุณเขาด้อยค่า หรือเป็นเพียงความแปลกแยกแตกต่างจากสังคมเท่านั้น

ไม่เพียงเป็นการละเมิดสิทธิ ลดทอนศักดิ์ศรี
ความเป็นมนุษย์ของผู้ที่มีความหลากหลายทางเพศ
ทำให้เขาดูเป็นตัวตลกเท่านั้น แต่ยังมีประเด็นวิธี
การนำเสนอข่าว การที่เพศชายแต่งกายแบบหญิง
ในวัฒนธรรมอิสลาม ที่ยังถือว่าการเบี่ยงเบนทางเพศ
เป็นเรื่องที่ไม่ถูกต้องตามหลักการของศาสนาอีกด้วย

ช่วงหนึ่งของรายการ “วันใหม่วาไรตี้” เกาะติดสถานการณ์น้ำท่วมภาคใต้ในเดือนธันวาคม พ.ศ.๒๕๖๒ ปรากฏภาพคุณณญา ายากัรียาหะสรี ผู้ที่มีความหลากหลายทางเพศ สวมคลุมชุดฮิญาบ ในแบบวัฒนธรรมอิสลาม บอกเล่าสภาพน้ำท่วมและบรรยากาศการรับมือของชาวบ้านที่จังหวัดนราธิวาส ผู้ดำเนินรายการอธิบายว่าเป็นอีกมุมหนึ่งของข่าวน้ำท่วม ที่ดูสบายและไม่เครียด ซึ่งการเสนอภาพและเนื้อหาเช่นนี้ มีความอ่อนไหวมากที่จะละเมิดเกียรติยศ ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์และเพศสภาพของคุณณญา ถึงแม้เธอจะไม่ได้คิดว่าถูกละเมิดสิทธิก็ตาม

กรณีนี้ ไม่เพียงเป็นการละเมิดสิทธิ ลดทอนศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของผู้ที่มีความหลากหลายทางเพศ ทำให้เขาดูเป็นตัวตลกเท่านั้น แต่ยังมีประเด็นวิธีการนำเสนอข่าว การที่เพศชายแต่งกายแบบหญิงในวัฒนธรรมอิสลาม ที่ยังถือว่าการเบี่ยงเบนทางเพศเป็นเรื่องที่ไม่ถูกต้องตามหลักการของศาสนาอีกด้วย

แนวทางปฏิบัติ ในรายการที่มีเนื้อหาทางศาสนา ข้อ ๗.๑๔ “รายการละคร รายการตลกและรายการรูปแบบอื่นๆ อาจนำเสนอเนื้อหาเกี่ยวกับศาสนาได้อย่างถูกต้องตามกฎหมาย หรือถูกทำนองคลองธรรม แต่ต้องตระหนักอยู่เสมอว่า รายการเหล่านี้อาจละเมิด หมิ่นเนื้อหาทางศาสนาได้เสมอ..”

กรณีนี้จึงมีประเด็นมากกว่า ที่ผู้ดำเนินรายการต้องการให้ดูสบายและไม่เครียด หากยังมีประเด็นที่อาจส่งผลกระทบต่อเรื่องความเชื่อในทางศาสนาซึ่งมีความอ่อนไหวต่อความรู้สึกของประชาชนด้วย

กรณีศึกษา ความตายของ “พริตตี้ลัลลาเบล” การละเมิดสิทธิและการซ้ำเติมชะตากรรมผู้สูญเสีย

การนำเสนอเนื้อหาและเสียงสัมภาษณ์ผู้ต้องหาในคดี “พริตตี้ ลัลลาเบล” ที่มีลักษณะเป็นการกล่าวหาเหยื่อผู้เคราะห์ร้าย ถือเป็น การละเมิดสิทธิของผู้เสียชีวิต อีกทั้งเป็นการซ้ำเติมชะตากรรมผู้สูญเสีย นอกจากนั้น ยังเป็นความรับผิดชอบในการเลือกสัมภาษณ์บุคคล ตามแนวทางปฏิบัติ ข้อ ๖.๕ ที่ว่า “การเลือกสัมภาษณ์บุคคล ในประเด็นข่าวที่มีความอ่อนไหวและส่งผลกระทบต่อความรู้สึกของผู้ชม ผู้ฟังจำนวนมากต้องประเมินน้ำหนักระหว่างผลประโยชน์สาธารณะและผลกระทบต่อความรู้สึกของผู้ชมผู้ฟัง”

ข่าวการเสียชีวิตของนางสาวธิดิมา นรพันธ์พิพัฒน์ หรือลัลลาเบล ส่งผลกระทบต่อความรู้สึกของผู้ชมจำนวนมาก โดยเฉพาะกลุ่มสิทธิสตรี ที่เห็นว่ากรณีนี้เป็นปัญหาสำคัญของความรุนแรงทางเพศในสังคมไทย ในขณะเดียวกันก็มีการกล่าวโทษเหยื่อว่า เป็นสาเหตุให้เกิดเรื่องกับตัวเอง การไปสัมภาษณ์ผู้ต้องหาซึ่งเป็นการพูดเพียงฝ่ายเดียว เท่ากับไปสนับสนุนแนวคิดเช่นนี้ ซึ่งขัดแย้งกับอารมณ์ ความรู้สึกของคนส่วนใหญ่ นับเป็นประเด็นที่อ่อนไหว

หลักคิดและแนวปฏิบัติ เรื่อง ความเป็นอิสระของ กองบรรณาธิการ

ความเป็นอิสระและเสรีภาพของกองบรรณาธิการ เป็นหัวใจการทำงานของสื่อมวลชน ในวิถีประชาธิปไตยและเป็นหลักการที่รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๖๐ มาตรา ๓๕ บัญญัติรับรองไว้ว่า

“บุคคลซึ่งประกอบวิชาชีพสื่อมวลชน ย่อมมีเสรีภาพในการเสนอข่าวสาร หรือการแสดงความคิดเห็นตามจริยธรรมแห่งวิชาชีพ

การสั่งปิดกิจการหนังสือพิมพ์ หรือสื่อมวลชนอื่นเพื่อลิดรอนเสรีภาพตามวรรคหนึ่ง จะกระทำมิได้

การให้นำข่าวสาร หรือข้อความใดๆ ที่ผู้ประกอบวิชาชีพสื่อมวลชนจัดทำขึ้นไปให้เจ้าหน้าที่ตรวจก่อนนำไปโฆษณาในหนังสือพิมพ์หรือสื่อใดๆ จะกระทำมิได้ เว้นแต่จะกระทำในระหว่างเวลาที่ประเทศอยู่ในภาวะสงคราม

เจ้าของกิจการหนังสือพิมพ์ หรือสื่อมวลชนอื่นต้องเป็นบุคคลสัญชาติไทย

การให้เงินหรือทรัพย์สินอื่นเพื่ออุดหนุนกิจการหนังสือพิมพ์ หรือสื่อมวลชนอื่นของเอกชน รัฐจะกระทำมิได้ หน่วยงานของรัฐที่ใช้จ่ายเงินหรือทรัพย์สินให้สื่อมวลชน ไม่ว่าเพื่อประโยชน์ในการโฆษณา หรือเพื่อการอื่นใดในทำนองเดียวกัน ต้องเปิดเผยรายละเอียดให้คณะกรรมการตรวจเงินแผ่นดินทราบ ตามระยะเวลาที่กำหนดและประกาศให้ประชาชนทราบด้วย

เจ้าหน้าที่ของรัฐซึ่งปฏิบัติหน้าที่สื่อมวลชนย่อมมีเสรีภาพตามวรรคหนึ่ง แต่ให้คำนึงถึงวัตถุประสงค์และภารกิจของหน่วยงานที่ตนสังกัดอยู่ด้วย”

ความเป็นอิสระและเสรีภาพของกองบรรณาธิการ เป็นเรื่องสำคัญยิ่งที่พระราชบัญญัติองค์การกระจายเสียงและแพร่ภาพสาธารณะแห่งประเทศไทย พ.ศ.๒๕๕๑ มาตรา ๒๘ กำหนดให้คณะกรรมการนโยบายมีหน้าที่ในการคุ้มครองรักษาความเป็นอิสระของคณะกรรมการบริหาร ผู้อำนวยการ และพนักงานให้ปลอดจากการแทรกแซงใดๆ ด้วย

หน้าที่คุ้มครอง รักษาความเป็นอิสระของคนไทยพีบีเอส มีนัยสำคัญกับการก่อเกิดองค์การสื่อแห่งนี้

รากเหง้าของไทยพีบีเอส คือ สถานีโทรทัศน์เสรีช่องแรกของประเทศไทย (Independent Television) หรือ ทีวีเสรี เกิดมาจากแนวคิดในการปฏิรูปสื่อวิทยุกระจายเสียง วิทยุโทรทัศน์ ภายใต้รัฐ ซึ่งบิดเป็นข้อมูลข่าวสาร การใช้ความรุนแรงของรัฐต่อผู้ชุมนุมต่อต้านนายกรัฐมนตรีคนนอก ในช่วงเดือนพฤษภาคม ๒๕๓๕ จนกระทั่งเกิดองค์การที่จะขับเคลื่อนการปฏิรูปสื่อวิทยุกระจายเสียง วิทยุโทรทัศน์อย่างน้อย ๒ องค์การ

องค์กรหนึ่ง ทำหน้าที่ปฏิรูปโครงสร้างการจัดการคลื่นวิทยุกระจายเสียงและวิทยุโทรทัศน์ คือ คณะกรรมการกิจการกระจายเสียง กิจการโทรทัศน์และกิจการโทรคมนาคมแห่งชาติ (กสทช.) อีกองค์กรหนึ่งคือ สถานีโทรทัศน์เสรีแห่งแรกของประเทศไทย ซึ่งคาดหวังกันในช่วงเวลานั้นว่า จะนำเสนอข้อมูลข่าวสารอย่างเป็นอิสระ

ความเป็นอิสระในการนำเสนอข้อมูลข่าวสาร จึงเป็นประเด็นสำคัญที่เป็นแนวทางปฏิบัติด้านจริยธรรมวิชาชีพการผลิตเนื้อหา ว่าด้วยความเป็นอิสระของวิชาชีพ ข้อ ๖.๑

เมื่อกองบรรณาธิการ หรือผู้ผลิตรายการ ทำหน้าที่ในกรอบจริยธรรมและยึดประโยชน์สาธารณะ เป็นเป้าหมายแล้ว ฝ่ายบริหาร ฝ่ายจัดการ รวมทั้งผู้มีอำนาจ หน่วยงานภายนอก ก็ไม่สามารถเข้าไปแทรกแซง สั่งการ หรือ มีอิทธิพลเหนือกองบรรณาธิการหรือผู้ผลิตรายการได้

“กองบรรณาธิการ หรือคณะผู้รับผิดชอบในการผลิตรายการ ต้องมีความเป็นอิสระในการคัดเลือกประเด็น การกำหนดเนื้อหาและวิธีการ หรือรูปแบบการนำเสนอ โดยสามารถอธิบายเหตุผลในการตัดสินใจได้อย่างสอดคล้องกับบทบาทหน้าที่และความรับผิดชอบขององค์กรต่อสาธารณะ”

ข้อพิจารณาลำดับแรกในการนำเสนอเนื้อหาของกองบรรณาธิการ หรือผู้ผลิตรายการ โดยเฉพาะเนื้อหาและรายการที่เกี่ยวข้องกับข่าว คือต้องเลือกเนื้อหา หรือการทำหน้าที่นายประตูข่าวสาร (Gatekeeper) โดยคำนึงความรับผิดชอบต่อองค์กรคือประโยชน์สาธารณะเป็นสำคัญ แม้จะเป็นเจ้าหน้าที่ของรัฐก็ตาม

เมื่อกองบรรณาธิการ หรือผู้ผลิตรายการ ทำหน้าที่ในกรอบจริยธรรม และยึดประโยชน์สาธารณะเป็นเป้าหมายแล้ว ฝ่ายบริหาร ฝ่ายจัดการ รวมทั้งผู้มีอำนาจ หน่วยงานภายนอก ก็ไม่สามารถเข้าไปแทรกแซง สั่งการ หรือมีอิทธิพลเหนือกองบรรณาธิการหรือผู้ผลิตรายการได้

อย่างไรก็ตาม ไทยพีบีเอส ยังมีสถานะเป็นองค์กรภายใต้รัฐ เมื่อเป็นองค์กรสื่อภายใต้รัฐ คำถามจึงมีว่า ไทยพีบีเอสต้องทำหน้าที่เป็นสื่อเผยแพร่ประชาสัมพันธ์งานของรัฐ รวมถึงงานของผู้มีอำนาจในรัฐบาล เช่นเดียวกับที่สังคมเข้าใจ เช่นเดียวกับบทบาทของกรมประชาสัมพันธ์หรือบริษัท อสมท จำกัด (มหาชน) ซึ่งเป็นรัฐวิสาหกิจในรูปแบบบริษัทมหาชน ที่อยู่ภายใต้การกำกับของรัฐ เช่นเดียวกันหรือไม่

แนวทางปฏิบัติ เรื่องความเป็นอิสระของวิชาชีพ ข้อ ๗.๔ เขียนถึงกรณีนี้ไว้ว่า

“หากมีคำขอจากหน่วยงานภาครัฐ ให้ออกอากาศเนื้อหาหรือภาพ ให้คำนึงถึงความเป็นอิสระขององค์กร โดยยึดผลประโยชน์สาธารณะเป็นสำคัญ”

เนื่องจากกฎหมายจัดตั้ง ระบุว่า องค์กรกระจายเสียงและแพร่ภาพ
สาธารณะแห่งประเทศไทย หรือไทยพีบีเอส มีฐานะเป็นหน่วยงานของรัฐ
จึงมีคำถามว่า ไทยพีบีเอส จะต้องปฏิบัติตามคำขอของหน่วยงานภาครัฐ
รวมทั้งรัฐบาลและผู้มีอำนาจในรัฐบาล เช่นเดียวกับองค์กรสื่อภายใต้รัฐ
องค์กรอื่นๆ หรือไม่ เพียงใด

ในทุกยุคสมัย องค์กรสื่อภายใต้รัฐ ต้องทำงานเป็นองค์กรสื่อสาร
ประชาสัมพันธ์ ข้อมูล ข่าวสารของรัฐ ซึ่งเป็นเรื่องที่ถูกต้อง หากข้อมูล
ข่าวสารนั้น เป็นสิ่งที่ประชาชนควรได้รับรู้ หรือเกี่ยวข้องกับชีวิต
ความเป็นอยู่ของประชาชน แต่ในความเป็นจริง องค์กรสื่อภายใต้รัฐ
ถูกทำให้เข้าใจว่า จะต้องทำงานตอบสนองนโยบายของนักการเมือง
หรือผู้มีอำนาจ ที่ประกอบกันขึ้นเป็น “รัฐบาล” ดังนั้น การทำงานของ
สื่อภายใต้รัฐ จึงเป็นการโฆษณาชวนเชื่อ ประชาสัมพันธ์ หรือหาเสียง
ให้กับผู้มีอำนาจในรัฐบาลเท่านั้น

การที่กฎหมายออกแบบให้มีคณะกรรมการนโยบาย และยังมีคณะกรรมการบริหาร ซึ่งอาจแตกต่างจากองค์กร ทั่วไป เหตุผลสำคัญคือเพื่อให้การกำกับ ดูแลกิจการ และการผลิตเนื้อหาของสื่อสาธารณะให้มีความเป็นอิสระ

หากคำนึงถึงเจตนารมณ์ของกฎหมาย ในการก่อตั้งไทยพีบีเอส ได้กำหนดให้คณะกรรมการนโยบายคุ้มครองรักษาความเป็นอิสระของคณะกรรมการบริหาร ผู้อำนวยการและพนักงานให้ปลอดจากการแทรกแซงตามที่ได้กล่าวถึงแล้วในบทที่ ๑ ดังนั้น ไทยพีบีเอส จึงไม่จำเป็นต้องทำงานเสมือนเป็นองค์กรสื่อสาร ประชาสัมพันธ์ของรัฐและรัฐบาล ถึงกระนั้นหากข่าวสาร ข้อมูล ที่มีค่าจากหน่วยงานรัฐ เป็นประโยชน์ต่อประชาชนหรือเป็นเรื่องที่ประชาชนควรได้รับรู้ ตามวัตถุประสงค์ขององค์กร คือการผลิตเนื้อหา โดยยึดถือผลประโยชน์สาธารณะเป็นสำคัญ ก็เป็นหน้าที่ที่จะต้องนำเสนอข้อมูลข่าวสารนั้น

การที่กฎหมายออกแบบให้มีคณะกรรมการนโยบายและยังมีคณะกรรมการบริหาร ซึ่งอาจแตกต่างจากองค์กรทั่วไป เหตุผลสำคัญคือเพื่อให้การกำกับ ดูแลกิจการและการผลิตเนื้อหาของสื่อสาธารณะให้มีความเป็นอิสระแยกออกจากองค์กรสื่อภายใต้รัฐอื่น ที่ขึ้นอยู่กับได้กำกับของฝ่ายการเมือง เช่น กรมประชาสัมพันธ์ ขึ้นตรงต่อสำนักนายกรัฐมนตรี บริษัท อสมท จำกัด (มหาชน) รัฐวิสาหกิจในรูปบริษัทมหาชน จำกัด ภายใต้การกำกับของสำนักนายกรัฐมนตรีเช่นเดียวกัน

ในความเป็นจริง ข่าวการประชุมคณะรัฐมนตรีสัญจร มีคุณค่าข่าวที่จะนำเสนอได้อยู่แล้ว แต่เป็นเรื่องของฝ่ายบรรณาธิการ ที่จะวางแผนการทำงาน ถ่ายภาพ เลือคมุมกล้อง เลือกเนื้อหาหรือบุคคลที่พวกเขาคิดว่าน่าสนใจ หนึ่งคือหลักความเป็นอิสระของกองบรรณาธิการนั่นเอง กรณีศึกษา อธิปไตยประชาสัมพันธ์ ขอให้สถานีโทรทัศน์ เอกชนและไทยพีบีเอส ติดตามทำข่าวรัฐมนตรีเป็นรายบุคคล

พล.ท.สรรเสริญ แก้วกำเนิด อธิบดีกรมประชาสัมพันธ์ มีคำขอให้สถานีโทรทัศน์ของเอกชน รวมทั้งไทยพีบีเอส ติดตามทำข่าวรัฐมนตรีแยกเป็นรายบุคคล เพื่อให้เห็นภาพคณะรัฐมนตรีทุกคนลงพื้นที่ และติดตามงานช่วยเหลือประชาชน ระหว่างการประชุมคณะรัฐมนตรีสัญจร ระหว่างวันที่ ๒๑ - ๒๒ สิงหาคม ๒๕๖๐ ที่จังหวัดนครราชสีมา ซึ่งในคำขอรครั้งนี้ อธิบดีกรมประชาสัมพันธ์ กำหนดให้ไทยพีบีเอส ติดตามทำข่าวการลงพื้นที่ของรัฐมนตรีว่าการกระทรวงพัฒนาสังคม และความมั่นคงของมนุษย์ด้วย

ในความเป็นจริง ข่าวการประชุมคณะรัฐมนตรีสัญจร มีคุณค่าข่าวที่จะนำเสนอได้อยู่แล้ว แต่เป็นเรื่องของฝ่ายบรรณาธิการ ที่จะวางแผนการทำงาน ถ่ายภาพ เลือคมุมกล้อง เลือกเนื้อหาหรือบุคคลที่พวกเขาคิดว่าน่าสนใจ หนึ่งคือหลักความเป็นอิสระของกองบรรณาธิการนั่นเอง

เมื่อพิจารณาหลักการทำงานของสื่อสาธารณะ หากมีคำขอจากหน่วยงานของรัฐ เช่นในกรณีนี้ คือกรมประชาสัมพันธ์ จะต้องคำนึงถึงความเป็นอิสระ คือการรายงานข่าวบนพื้นฐานหลักการ ทฤษฎีการกำหนดวาระข่าวสารของสื่อมวลชน (Agenda – setting theory) หรือ

การที่กองบรรณาธิการ เป็นฝ่ายกำหนดเนื้อหาเองและในกรณีนี้ คุณค่าข่าว คือความเดือดร้อนของประชาชน จากปัญหาน้ำท่วม จึงเป็นผลประโยชน์สาธารณะ ที่สามารถรายงานข่าวได้ไม่ว่าจะมีคำขอจากหน่วยงานรัฐหรือไม่ก็ตาม

โดยนัยเดียวกัน หากมีคำขอให้ออกอากาศเนื้อหาหรือภาพ ที่นักการเมือง หรือผู้มีอำนาจ ลงพื้นที่หาเสียง กองบรรณาธิการก็ต้องประเมินและ ชั่งน้ำหนักว่ามีคุณค่าและเป็นประโยชน์ต่อสาธารณะหรือไม่ ถ้าเห็นว่าเป็นการรายงานข่าวเพื่อผลประโยชน์ส่วนตน หรือหมุ่คณะใด ก็ต้อง ปฏิเสธคำขอเช่นนั้น

กรณีศึกษา นายกรัฐมนตรี วิพากษ์ไทยพีบีเอส

(๑) เสนอข่าวความขัดแย้งฝ่ายเดียว

พล.อ.ประยุทธ์ จันทร์โอชา นายกรัฐมนตรี กล่าวในระหว่างการปราศรัยพิเศษ เรื่อง “การเปิดเผยข้อมูลข่าวสารกับความโปร่งใสในการบริหารงานภาครัฐ เมื่อวันที่ ๑๗ มีนาคม ๒๕๕๙ ความตอนหนึ่งกล่าวถึงการทำงานของไทยพีบีเอสว่า ในการเสนอข่าวภัยแล้ง ไทยพีบีเอสเสนอแต่ความขัดแย้ง แต่ไม่เสนอเนื้อหาว่ารัฐบาลได้ดำเนินการแก้ปัญหาอย่างไรบ้าง เขาย้ำว่าไทยพีบีเอสใช้เงินภาษีรัฐ จะต้องใช้ให้คุ้มค่าทำให้ประเทศชาติปลอดภัย

กรณีนี้ มิใช่มีค่ามาจากหน่วยงานรัฐ แต่เป็นการแสดงให้เห็นทัศนคติของผู้นำรัฐบาลที่แยกไม่ออกระหว่าง องค์กรสื่อของรัฐและองค์กรสื่อสาธารณะ โดยในการกล่าวถึงไทยพีบีเอสนั้น มีการอ้างอิงถึงสถานีโทรทัศน์แห่งประเทศไทย กรมประชาสัมพันธ์ด้วย ในความเป็นจริงการสัมภาษณ์ชาวบ้านที่ได้รับความเดือดร้อนจากปัญหาภัยแล้ง เป็นการทำหน้าที่ปกติในการสะท้อนปัญหาความเดือดร้อนของประชาชน ไปยังรัฐบาลที่มีหน้าที่โดยตรง ซึ่งก็เป็นหน้าที่อีกเช่นกัน ที่รัฐบาลและหน่วยงานรัฐที่เกี่ยวข้อง ต้องตอบคำถามเหล่านี้ มิใช่ความขัดแย้งระหว่างรัฐบาลกับประชาชน

ส่วนสถานีโทรทัศน์แห่งประเทศไทย หรือเอ็นบีที ขึ้นอยู่กับกรมประชาสัมพันธ์ ภายใต้การกำกับของนายกรัฐมนตรี ซึ่งมีหน้าที่โดยตรงในการประชาสัมพันธ์งานของรัฐและรัฐบาล มีฐานะเป็นองค์กรสื่อของรัฐ แตกต่างจากไทยพีบีเอส ที่แม้จะมีฐานะเป็นหน่วยงานของรัฐ แต่ก็มีความเป็นอิสระในการนำเสนอข้อมูล ข่าวสาร ตามหลักการทางวิชาชีพ ภายใต้การคุ้มครองรักษาความเป็นอิสระของคณะกรรมการนโยบาย

(๒) ไม่เสนอสิ่งที่รัฐบาลแก้ปัญหาให้ประชาชน

พล.อ.ประยุทธ์ จันทร์โอชา นายกรัฐมนตรี กล่าวระหว่างการมอบนโยบายเพื่อจัดทำแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ ๑๒ เมื่อวันที่ ๒๒ กรกฎาคม ๒๕๕๙ ตอนหนึ่ง เขาเสนอว่า สถานีโทรทัศน์ไทยพีบีเอส ต้องนำเสนอผลงานที่รัฐบาลแก้ปัญหาให้ประชาชน

“..ต้องเอาสิ่งที่รัฐบาลทำมาแล้วให้ประชาชนฟังด้วย ถ้าเอาปัญหาประชาชนมาตีผมอย่างเดียว งบประมาณมาจากไหน ผมไม่ได้บอกว่าต้องมาเข้าข้างผม ก็เอาสิ่งที่รัฐบาลทำเสนอไปบ้าง ช่องอื่นเขาก็ทำใช้ไหม ตรงที่ทำสำเร็จไม่พูด ไปเอาถนนวนที่เป็นรุมมาเสนอ ผมกำลังไล่ทำอยู่ เสร็จแล้วก็เอามาเสนอแล้วถามประชาชนว่าคิดยังไง เปลี่ยนผู้อำนวยการยังงี้ก็เหมือนเดิม เพราะข้างล่างคิดแบบเดิม คิดแบบปกติหมด หลายอย่างคิดปกติไม่ได้ หลายอย่างต้องคิดว่าจะสร้างความเข้าใจอย่างไร..”

กรณีนี้ก็เช่นเดียวกัน ผู้นำรัฐบาลเห็นว่า ไทยพีบีเอสควรต้องทำหน้าที่
โฆษณาประชาสัมพันธ์งานของรัฐบาล เช่นเดียวกับเอ็นบีที แต่ที่แตกต่าง
ไปจากกรณีแรก คือนายกรัฐมนตรีเห็นว่าการนำเสนอข่าวที่เขาเข้าใจว่า
เป็นการโจมตีรัฐบาลนั้น มาจากฝ่ายปฏิบัติการ หรือกลุ่มข่าวที่ผลิตเนื้อหา
ไม่ใช่ฝ่ายบริหาร ซึ่งในความเป็นอิสระในการนำเสนอเนื้อหาข้อมูล ข่าวสาร
นั้น เป็นเรื่องที่ฝ่ายอื่นไม่สามารถชี้แนะหรือแทรกแซงได้ แต่ทั้งนี้ ย่อมอยู่
ภายใต้เงื่อนไขการทำงานในกรอบของจริยธรรมและหลักการเสนอข่าว
บนพื้นฐานข้อเท็จจริง อย่างครบถ้วนและรอบด้าน

กรณีศึกษา ทหารกลุ่มหนึ่ง พบผู้บริหารไทยพีบีเอส ให้ยุติรายการเสียงประชาชนต้องฟังก่อนปฏิรูป

กรณีนี้ ก็มีใช้คำขอจากหน่วยงานรัฐ แต่ก็มีประเด็นคำถามสำหรับ
กรรมการนโยบายฯ ในหน้าที่คุ้มครอง รักษาความเป็นอิสระของ
คณะกรรมการบริหาร ผู้อำนวยการและพนักงานให้ปลอดจากการแทรก
แซงใดๆ ซึ่งเป็นประเด็นหลังจากที่นายทหารกลุ่มหนึ่ง เดินทางมาพบ
ผู้บริหารไทยพีบีเอส ขอให้ยุติการนำเสนอรายการ “เสียงประชาชนต้อง
ฟังก่อนปฏิรูป” ที่ปรากฏเนื้อหาพาดพิงถึงการรัฐประหาร ออกอากาศ
เมื่อวันที่ ๘ พฤศจิกายน ๒๕๕๗ โดยนางสาวณาดยา แว่ววีร์คุปต์
เป็นผู้ดำเนินรายการ ซึ่งต่อมา คณะกรรมการนโยบายฯ มีความเห็นชอบ
ตามรายงานของฝ่ายบริหาร ให้ถอนนางสาวณาดยา แว่ววีร์คุปต์
ออกจากการเป็นผู้ดำเนินรายการดังกล่าว

สำนักข่าวไทยพีบีเอส ได้ออกแถลงการณ์ เรียกร้องให้ยุติการแทรกแซงและคุกคามการทำหน้าที่ สื่อมวลชนและขอให้เชื่อมั่นว่า สื่อมวลชนมีความปรารถนาดี ต่อประเทศชาติและยืนยันทำหน้าที่อย่างสุดความสามารถ ด้วยความกล้าหาญทางจริยธรรมอย่างเป็นอิสระ ภายใต้หลักการเสรีภาพและความรับผิดชอบ

แถลงการณ์คณะกรรมการนโยบาย

องค์กรกระจายเสียงและโทรคมนาคมแห่งประเทศไทย

สืบเนื่องจากรอบข่าวลือการแทรกแซงคณะกรรมการผู้หนึ่ง ที่มีผู้อำนวยการ “สื่อประชาชน”
ตั้งพิธีถือนการปฏิรูป” ซึ่งเป็นโครงการร่วมกับสถาบันพระปกเกล้า และองค์กรร่วมจัดตั้ง รวม ๑๒ องค์กร
และ ๑๑๑ องค์กร คณะกรรมการนโยบายองค์กรกระจายเสียงและโทรคมนาคมแห่งประเทศไทย
(ส.น.ท.) มีความเห็นต่อกรณีนี้ ดังนี้

๑. คณะกรรมการนโยบายผู้หนึ่งควรโอนความรับผิดชอบในการตีพิมพ์
สถานีวิทยุโทรทัศน์ ๔ สถานีส่วนหนึ่ง ซึ่งเป็นประวัติการปฏิรูปประเทศ โดยประชาชน
หลายส่วนมีส่วนร่วมอย่างจริงจัง
๒. คณะกรรมการนโยบายผู้หนึ่งควรคณะกรรมการบริหาร ส.น.ท. ในการสื่อสารกับคณะกรรมการผู้
จัดทำ เพื่อสร้างความเข้าใจร่วมกันถึงบทบาทของสื่อสาธารณะ และผู้ดูแลกิจการ
๓. คณะกรรมการนโยบายมีความเห็นว่า การปฏิรูปมีเจตนารมณ์ของ นางสาวกชดา นววิรุฬห์ เป็นไปตาม
หลักวิชาชีพสื่อมวลชนซึ่งเป็นที่ยอมรับในระดับสากล จึงสนับสนุนการสร้างกระบวนการตาม
นโยบายของผู้ดำเนินการของโครงการดังกล่าวออกมา อย่างไรก็ตาม ได้มีการปรับวิธีรับ
ส่งนิยามหลาย เป็นเหตุจูงใจว่า เพื่อให้มีกระบวนการที่ ๔ สถานีสื่อประชาชนที่ตั้ง
คือการปฏิรูป

คณะกรรมการนโยบาย

องค์กรกระจายเสียงและโทรคมนาคมแห่งประเทศไทย

๑๕ พฤศจิกายน ๒๕๕๘

ในขณะเดียวกัน สำนักข่าวไทยพีบีเอส ได้ออกแถลงการณ์เมื่อวันที่
๑๕ พฤศจิกายน ๒๕๕๗ เรียกร้องให้ยุติการแทรกแซงและคุกคามการ
ทำหน้าที่สื่อมวลชนและขอให้เชื่อมั่นว่า สื่อมวลชนมีความปรารถนาดี
ต่อประเทศชาติและยืนยันทำหน้าที่อย่างสุดความสามารถ ด้วยความ
กล้าหาญทางจริยธรรมอย่างเป็นอิสระ ภายใต้หลักการเสรีภาพและ
ความรับผิดชอบ

สำนักข่าวไทยพีบีเอส

องค์การมหาชนและหน่วยงานราชการแห่งประเทศไทย

ตามที่คณะกรรมการในภาย องค์การมหาชนและหน่วยงานราชการและ
ประเทศไทย ได้แถลงการณ์ถึงปัญหาความเป็นอิสระในการทำหน้าที่ของบุคลากรของ
สำนักข่าว ไทยพีบีเอสในการดำเนินงานโครงการ เวทีสาธารณะ “สื่อประชาชนสื่อใหม่
ก้าวสู่ปฏิรูป” ตามหลักการสิทธิและเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็น “ไม่ลำเอียง”

สำนักข่าวไทยพีบีเอส มีความสนใจในการแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับบุคคลากร
ทั้งจากองค์กร เมื่อหลายสัปดาห์ก่อนมีงานเนื่อง ณ ปัจจุบัน ที่การปฏิรูปประเทศไทย
ความสำเร็จและอุปสรรคที่ว่าจะเกิดขึ้นจึงได้มีการมีส่วนร่วมของประชาชน

เราตระหนักว่าสื่อมวลชนโดยเฉพาะสื่อที่ทำงาภายใต้โครงการ “องค์การมหาชน
และหน่วยงานราชการและประเทศไทย” หรือ ThaiPBS มีหน้าที่รับผิดชอบต่อสังคม
รับผิดชอบต่อประชาชน โดยการนำเสนอข่าวจะต้องเป็นไปอย่างอิสระ ปราศจากการ
แทรกแซงใดๆ

สำนักข่าวไทยพีบีเอส ขอเป็นตัวแทนในการทำหน้าที่

1. เราขอขยายงานหน้าที่สื่อในการทำหน้าที่ให้ความเป็นอิสระของบุคลากรสื่อ
เพื่อปกป้องเสรีภาพในการรับรู้ข่าวสารอย่างเสรีของประชาชน

2. ในการผลิตบทปฏิรูปประเทศไทยมีความสำคัญต่อสังคมไทย เราตระหนักถึง
บทบาทของสื่อที่จะสื่อทำหน้าที่เป็นสื่อที่โปร่งใส และสื่อสารความคืบหน้าของ
ประชาชนทุกคน ชุมชนส่วน เป็นสื่อการปฏิรูปประเทศไทย ซึ่งเป็นเรื่องสำคัญต่อสังคมไป
อย่างยั่งยืน

3. เราขอเรียกร้องให้ผู้ประกอบการและผู้แทนองค์กรทำหน้าที่ที่สมควร ขอให้
เชื่อมั่นว่า สื่อมวลชนมีความปรารถนาดีต่อประเทศไทย และปรารถนาดีต่อสังคม
สามารถ สื่อความสำคัญทางสื่อมวลชนอย่างมีประสิทธิภาพ ภายใต้หลักการเสรีภาพ และ
ความรับผิดชอบ

ทั้งนี้ สำนักข่าวไทยพีบีเอส ขอแจ้งในการติดต่อ-ข่าวสาร รายการเวทีสาธารณะ และ
รายการสื่อประชาชนเพื่อเป็นประโยชน์ต่อไป สื่อที่มิได้ดำเนินการโดยองค์กร

สำนักข่าวไทยพีบีเอส

องค์การมหาชนและหน่วยงานราชการแห่งประเทศไทย

15 พฤศจิกายน 2557

กรณีนี้แตกต่างจากคำขอจากหน่วยงานรัฐ แต่เป็นการใช้อำนาจรัฐหรือกลไกรัฐคุกคามการทำหน้าที่ของสื่อมวลชน จนกระทั่งผู้บริหารสถานีต้องเปลี่ยนแปลงพิธีกรที่ทำรายการ ซึ่งมีเนื้อหาเกี่ยวกับการปฏิรูปภาคประชาชน ซึ่งในช่วงเริ่มต้นของการปฏิรูปประเทศ พื้นที่เสียงประชาชนเพื่อการปฏิรูป น่าจะเป็นประโยชน์ต่อการปฏิรูปอย่างยิ่ง

หลักคิดและแนวปฏิบัติ เรื่อง การรายงานข่าวในสถานการณ์ อันโหด ความซื่อตรงในวิชาชีพและผล ประโยชน์กับชนของสื่อมวลชน

ข่าวในสถานการณ์อันโหด คือ ข่าวที่มีความเกี่ยวข้องกับเหตุการณ์ บุคคล สถาบัน ความเชื่อในลัทธิศาสนา ที่มีความละเอียดอ่อน ส่งผลกระทบต่อจิตใจของคนจำนวนมาก ซึ่งอาจนำไปสู่ความขัดแย้งรุนแรงได้

ดังนั้น ในการรายงานข่าว การประกาศข่าวและดำเนินรายการ จึงต้องมีความระมัดระวังมากเป็นพิเศษ ฝ่ายข่าวและรายการ จะต้องศึกษาหลักการและยึดแนวปฏิบัติอย่างเคร่งครัด โดยเฉพาะการเน้นย้ำ บทบาทของสื่อมวลชนในการทำหน้าที่บนพื้นที่สาธารณะ

การกำหนดที่สื่อมวลชนบนพื้นที่สาธารณะ

ในสังคมเสรีประชาธิปไตย ย่อมมีความคิดเห็นที่หลากหลาย ซึ่งแต่ละฝ่ายจะต้องให้ความเคารพความคิดเห็นที่หลากหลายนั้นด้วย อย่างไรก็ตามอาจมีคนจำนวนหนึ่ง มีความเข้าใจโดยยึดถือเอาความคิดเห็นของตนเองเป็นที่ตั้งว่า หากมีฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง มีความเห็นที่แตกต่างกับตนนั้น แปลว่า เป็นความเห็นที่ไม่ถูกต้อง ไม่เป็นกลางและเรียกร้อง “ความเป็นกลาง” ซึ่งสื่อมวลชนจำนวนไม่น้อย ก็อาจมีความเชื่อว่าสื่อต้องมีความเป็นกลางและพยายามจะเป็นกลาง ตามกระแสกดดันของสังคม

มองในมิติและความเข้าใจเช่นนี้ เมื่อมีความเห็นแบ่งเป็นสองฝ่าย โดยเฉพาะข่าวที่มีความละเอียดอ่อน ดังที่ได้กล่าวแล้ว หากเราเสนอข้อมูล ข่าวสารด้วยความพยายามที่จะรักษาสมดุล ความเป็นกลางไว้เท่าใด เราก็ไม่สามารถรักษาความเป็นกลางไว้ได้เท่า นั้น เพราะแต่ละฝ่ายย่อมมีความพึงพอใจแตกต่างกัน มีความเห็น มีทัศนคติ มีค่านิยมในเรื่องความเป็นกลางแตกต่างกัน สุดท้ายก็ต้องยอมรับว่า ความเป็นกลางในวิชาชีพสื่อมวลชนนั้น ไม่มีอยู่จริง

การเสนอข้อเท็จจริง อย่างครบถ้วนและรอบด้าน
โดยไม่ลำเอียง หรือ Impudence ไม่ใช่ความเป็นกลาง
ซึ่งในบางกรณีมีผู้ตีความคำว่าความเป็นกลาง
ในเชิงคณิตศาสตร์ คือ ต้องนำเสนอภาพเท่ากัน
ขนาดพื้นที่ในการนำเสนอเนื้อหาเท่ากัน ซึ่งไม่ถูกต้อง

จริยธรรมด้านความสมดุล เป็นธรรม เขียนไว้ว่า

“การรายงานข่าว หรือการผลิตรายการ โดยเฉพาะในประเด็นสำคัญ
หรือประเด็นที่มีความขัดแย้งสูง ต้องนำเสนอข้อมูล ความคิดเห็นจาก
ผู้เกี่ยวข้องอย่างรอบด้าน สมดุลและเป็นธรรม”

ความหมายก็คือ การเสนอข้อเท็จจริง อย่างครบถ้วนและรอบด้าน
โดยไม่ลำเอียง หรือ Impudence ไม่ใช่ความเป็นกลาง ซึ่งในบางกรณีมี
ผู้ตีความคำว่าความเป็นกลางในเชิงคณิตศาสตร์ คือ ต้องนำเสนอภาพ
เท่ากัน ขนาดพื้นที่ในการนำเสนอเนื้อหา ซึ่งไม่ถูกต้อง

ในแง่ปัจเจก สื่อมวลชนก็เป็นเช่นเดียวกับคนทั่วไป คือ อาจมีความคิด
ความเชื่อ มีทัศนคติในเรื่องราวต่างๆ เช่น แนวคิดทางการเมือง ศาสนา
สังคม ฯลฯ และมีเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็น ไม่น้อยไปกว่าคนอื่นๆ
ในสังคม

แต่ที่สำคัญ คือ ในการรายงานข่าว จะต้องตระหนักในบทบาท และหน้าที่ ทำงานด้วยใจที่ไม่ลำเอียง แยกแยะอคติส่วนตัวออกจาก การรายงานข่าว ไม่แสดงอคติ หรือความเห็นส่วนตัว ในการทำหน้าที่ บนพื้นที่สาธารณะ เช่น การเล่าข่าว การประกาศข่าว การรายงานข่าว

โดยเฉพาะในการรายงานข่าวที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับการเมือง สถาบัน รวมทั้งเหตุการณ์การชุมนุมที่มีความขัดแย้ง มีทัศนคติ ความคิด ความเห็น ที่แตกต่างกัน ผู้ปฏิบัติงานต้องเคร่งครัดในหลักการนี้ ไม่เพียงการนำเสนอ ข่าวบนพื้นฐานข้อเท็จจริง อย่างครบถ้วนและรอบด้านเท่านั้น หากยังต้อง นำเสนอภูมิหลัง ที่มา ที่ไปและความหมายของเหตุการณ์ หรือประเด็น ตรงต่อข้อเท็จจริง ไม่ลำเอียงหรือฝักใฝ่ฝ่ายใดและไม่แสดงความคิดเห็น ส่วนตัวด้วย

(แนวทางปฏิบัติในการนำเสนอเหตุการณ์ เนื้อหาการเมืองและ นโยบายสาธารณะ ข้อ ๑๒.๑)

แนวทางปฏิบัติในการรายงานข่าว หรือผลิตรายการที่เกี่ยวกับ “ความขัดแย้ง” สำหรับไทยพีบีเอส นอกจากการเปิดพื้นที่ให้กลุ่มที่มีความขัดแย้ง หรือฝ่ายตรงกันข้าม ได้นำเสนอข้อมูล เหตุผล ความคิดเห็น โดยเท่าเทียมกัน จะต้องนำเสนอทางออก หรือแนวทางในเชิงสันติวิธี เป็นหลักการสำคัญที่ขาดไม่ได้

การรายงานข่าวในสถานการณ์อ่อนไหว

ในการรายงานข่าวที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับการเมือง สถาบัน เหตุการณ์ การชุมนุมที่มีความขัดแย้ง มีความแตกต่างทางความคิดของผู้คนจำนวนมาก ควรต้องมีความระมัดระวังเป็นพิเศษในการทำหน้าที่โดยวิชาชีพ โดยมีแนวทางปฏิบัติ ดังนี้

๑. ยึดหลักข้อเท็จจริง

ผู้สื่อข่าว ผู้ประกาศข่าว และผู้ดำเนินรายการ ต้องนำเสนอเนื้อหาบนพื้นฐานข้อเท็จจริงอย่างเคร่งครัด รายงานข่าวอย่างครบถ้วนและรอบด้าน อ้างอิงแหล่งข่าวปฐมภูมิเป็นหลัก

๒. เปิดพื้นที่อย่างเท่าเทียม ร่วมแสวงหาทางออก

ในการรายงานข่าว หรือรายการ ต้องเปิดพื้นที่ให้ทุกฝ่าย ได้แสดงความคิดเห็น อย่างเต็มที่และร่วมกันแสวงหาทางออกอย่างสันติวิธี เช่น กรณีพิธีกรผู้ดำเนินรายการไทยพีบีเอส ตั้งคำถามกับผู้สื่อข่าวในพื้นที่ ก่อนที่จะมีการสลายการชุมนุมโดยเจ้าหน้าที่ตำรวจ ว่าทั้งสองฝ่ายได้มีความพยายามที่จะเจรจากันก่อนที่จะมีการสลายการชุมนุมหรือไม่

๓. ไม่ใช่ทัศนคติ ความคิดเห็นทางการเมือง มาปะปนกับการทำหน้าที่สาธารณะ

ผู้สื่อข่าว ผู้ประกาศข่าวและผู้ดำเนินรายการ ก็เป็นเช่นเดียวกับบุคคลทั่วไป คืออาจมีความคิดเห็นทางการเมือง มีอุดมการณ์ มีความเชื่อในเรื่องต่างๆ แต่การทำหน้าที่หน้าจอ หรือในช่องทางสื่ออื่นๆ ขององค์กร จะต้องไม่นำความคิดเห็นทางการเมือง ทัศนคติส่วนตัว มาปะปนกับการทำหน้าที่ เช่นที่กล่าวมาแล้ว ในข้อที่ว่าด้วยการทำหน้าที่สื่อมวลชนบนพื้นที่สาธารณะ

๔. ไม่ถ่ายทอด วาทกรรมที่สร้างความเกลียดชัง

ถึงแม้โดยหลักการ จะต้องนำเสนอเนื้อหาบนพื้นฐานข้อเท็จจริงอย่างครบถ้วนและรอบด้าน แต่ผู้สื่อข่าว ผู้ประกาศข่าว และผู้ดำเนินรายการจำเป็นจะต้องกลั่นกรองถ้อยคำที่สร้างและส่งเสริมความเกลียดชัง (hate speech) จากทุกฝ่าย โดยเฉพาะเมื่อมีความขัดแย้ง ที่ต่างฝ่ายอาจมีถ้อยคำรุนแรง ดูแคลน ลดทอนศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของอีกฝ่ายหนึ่ง การถ่ายทอดหรือสื่อสารวาทกรรมเช่นนี้ จะตอกย้ำความขัดแย้งให้มากขึ้น จนกระทั่งอาจนำไปสู่เหตุการณ์ที่ร้ายแรงได้

การไม่ถ่ายทอด หรือสื่อสารวาทกรรมที่สร้างความเกลียดชังดังกล่าว ยังหมายรวมถึงการตัดสินใจ เปลี่ยนแปลง ยกเลิกการเสนอคำสัมภาษณ์บุคคล หรือนำเสนอเนื้อหารายการตามผังรายการ ที่ประเมินสถานการณ์และบรรยากาศในขณะนั้นแล้วว่า อาจขยายความให้ขัดแย้งมากขึ้น

๕. ไม่ตัดสิน ไม่ชี้นำ

หน้าที่ของสื่อคือ หน้าที่ในการนำเสนอข้อเท็จจริง อย่างครบถ้วนและ

รอบด้าน ในสถานการณ์ทั่วไปรวมทั้งสถานการณ์ที่มีความขัดแย้ง นอกจากนี้ จะไม่ใช้ความคิดเห็น ที่คนคิดส่วนตัวมาทำหน้าที่จนเสมือนเป็นคู่ขัดแย้ง เสียเองแล้ว จะต้องไม่ตัดสิน ชี้นำ ชักจูงขี้นัด โดยต้องให้ความเคารพใน วิจารณ์ญาณของผู้ชม ผู้ฟังเป็นสำคัญ

การรายงานข่าวการชุมนุม

ข่าวการชุมนุม ข่าวการเคลื่อนไหวเรียกร้อง หรือต่อสู้ทางการเมือง เป็นประเภทหนึ่งของข่าวในสถานการณ์อ่อนไหว หลักการพื้นฐานคือ นอกจากรายงานข้อเท็จจริงจากทุกฝ่าย อย่างครบถ้วนและรอบด้านแล้ว ประการสำคัญ จะต้องรายงานปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้น โดยหลีกเลี่ยง การรายงานตัวเลขผู้ชุมนุม อันอาจเป็นข้อมูลที่ฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งจะอ้างอิง ไปใช้ประโยชน์ได้

แนวปฏิบัติในเรื่องการรายงานข่าวการชุมนุม การประท้วง การจลาจล ข้อ ๑๔.๒ เขียนไว้ว่า

“ระมัดระวังการรายงานจำนวนหรือตัวเลขของผู้ร่วมชุมนุม เพราะ
ยังไม่มีวิธีการใดที่สามารถคำนวณจำนวนผู้ชุมนุมได้อย่างแม่นยำ”

ไม่เพียงเท่านั้น การเรียกชื่อกลุ่มผู้ชุมนุม ก็เป็นสาระสำคัญที่จะต้อง
ระมัดระวังด้วย

คณิต บุญยพานิช บรรณาธิการกลุ่มข่าวสืบสวนและข้อมูล สำนักข่าว
ไทยพีบีเอส อธิบายว่าการเรียกกลุ่มที่ชุมนุมและ ในช่วงของการรายงานข่าว
ชุมนุมทางการเมือง หรือ การชุมนุม อาจนำไปสู่วิกฤติของความแตกแยก
ทางสังคม ด้วยความคิดเห็นที่แตกต่างกัน หรือจุดยืนที่แตกต่างกัน

เป้าหมายของการรายงานข่าว ไม่เพียงต้องสะท้อนข้อเท็จจริง
แต่ควรรู้เท่าทันทุกฝ่ายและมีเป้าหมาย เพื่อนำไปสู่สันติวิธี ลดความ
สูญเสีย โดยมีแนวทางปฏิบัติ ดังนี้

๑. การใช้ชื่อเรียกกลุ่มผู้ชุมนุม เพราะกลุ่มการชุมนุมตั้งชื่อกลุ่มกัน
ขึ้นมา ด้วยตัวเอง หรือ มีมติกันเองในการชุมนุม เช่น คณะกรรมการ
ประชาชนเพื่อการเปลี่ยนแปลงปฏิรูปประเทศไทยให้เป็นประชาธิปไตย

ที่สมบูรณแบบอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข (กปปส.) แนวร่วม
ประชาธิปไตยต่อต้านเผด็จการแห่งชาติ (นปช.) คณะราษฎร ฯลฯ

๒. เป็นการตั้งชื่อ จากการรวมตัวกัน ไม่ได้มีสถานะทางกฎหมายใดๆ

๓. ชื่อของกลุ่มที่ชุมนุม รวมตัวกัน มักพบการตั้งชื่อ ที่อาจทำให้
สื่อสารผิด หรือเข้าใจผิดได้ เช่น

กลุ่มประชาชนปลดแอก : ไม่ได้หมายถึงประชาชนทุกคน

กลุ่มราษฎรฯ (ทุกคนก็เป็นราษฎร แต่คงไม่ได้มีความเห็นแบบเดียวกัน)

กลุ่มไม่เอาเผด็จการ (คนจำนวนมากก็ไม่เห็นด้วยกับเผด็จการ แต่
อาจไม่เข้าร่วม หรือ หากไม่เข้าร่วมกัน ก็ไม่ได้หมายความว่า สนับสนุน
เผด็จการ)

ดังนั้น การตั้งชื่อ จึงเป็นเพียง ชื่อที่เรียกตัวเอง .. จึงใช้คำว่า . กลุ่ม
ที่เรียกตัวเองว่า หรือ กลุ่มที่ใช้ชื่อว่า ....

การรายงานข่าวเกี่ยวข้องกับสถาบัน

ข่าวที่เกี่ยวข้องกับสถาบัน เป็นข่าวที่มีความละเอียดอ่อนอย่างยิ่ง เนื่องจากสถาบันกษัตริย์ในสังคมไทย เป็นสถาบันสูงสุดที่ผู้คนให้การเคารพเทิดทูน การเสนอข่าวเกี่ยวกับสถาบันกษัตริย์รวมทั้งพระราชวงศ์ เป็นเรื่องที่อ่อนไหวและส่งผลกระทบต่อจิตใจของคนในวงกว้าง การเสนอข่าวที่ขาดความระมัดระวัง จึงไม่เพียงมีผลให้ถูกดำเนินคดีอาญาตามกฎหมายเท่านั้น หากยังอาจนำมาซึ่งความแตกแยกของคนในชาติด้วย

แนวทางปฏิบัติในการนำเสนอข่าว รายการที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับสถาบันพระมหากษัตริย์ ข้อ ๖.๙ “ห้ามนำเสนอเนื้อหา ภาพ วาจา ถ้อยคำ หรือข้อความที่กล่าวถึงพระมหากษัตริย์ พระราชินี รัชทายาท หรือผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ ในลักษณะหมิ่นประมาท ดูหมิ่น หรือแสดงความอาฆาต มาดร้าย”

เช่นเดียวกัน ในการนำเสนอรายการ ก็มีแนวปฏิบัติในข้อ ๖.๑๐ ห้ามนำเสนอรายการที่มีเนื้อหาสาระที่ก่อให้เกิดการลบล้างการปกครอง ในระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขด้วยความ ชื่อตรงในวิชาชีพและแหล่งข่าว

ความเชื่อตรงในวิชาชีพและแหล่งข่าว

คนที่ประกอบวิชาชีพสื่อมวลชน คุณสมบัติที่สำคัญและจำเป็นอย่างยิ่ง คือความเชื่อถือ ไว้วางใจ ซึ่งในข้อบังคับจริยธรรม ด้านการปกป้องและการปฏิบัติต่อแหล่งข่าวอย่างเป็นธรรม ข้อ ๑๑.๕ ระบุว่า

“การแอบบันทึกเสียงและการหาหลักฐานแบบลับ ควรเป็นวิธีการสุดท้าย เพราะอาจมีผลต่อความน่าเชื่อถือของข่าว หรือรายการ หรือองค์การ ขณะทำข่าวต้องแสดงตัวว่าเป็นผู้สื่อข่าว ยกเว้นด้วยเหตุจำเป็น ภายใต้เงื่อนไขของการทำข่าวแบบสืบสวน สอบสวน เพื่อนำเสนอสิ่งที่ประชาชนมีสิทธิ์ที่จะรับรู้ การรายงานทางวิทยาศาสตร์ การรายงานพฤติกรรมทางสังคม การรายงานเพื่อปกป้องสิทธิผู้บริโภค ที่การใช้วิธีการบันทึกเสียงอย่างเปิดเผย จะไม่ได้ข้อมูลตามความเป็นจริง”

**ผู้สื่อข่าวจะต้องแสดงตัวว่าเป็นผู้สื่อข่าว
และสังกัดสำนักข่าวใดเสมอ ปัญหาเรื่องการไม่บอกสังกัด
ที่แท้จริง แต่แอบอ้างสังกัดอื่น มีผลให้สำนักข่าวที่ถูกอ้างถึง
ได้รับความเสียหายและไม่เข้าช้อยกเว้นในการรายงานข่าว
แบบสืบสวนสอบสวน**

ยกเว้นวิธีการทำข่าวและเนื้อหาที่ประชาชนมีสิทธิ์ที่จะรับรู้แล้ว โดยหลักการผู้สื่อข่าวจะต้องแสดงตัวว่าเป็นผู้สื่อข่าว ขณะทำข่าวหรือสัมภาษณ์ หรือแม้กระทั่งแหล่งข่าวรู้อยู่แล้วว่า เป็นผู้สื่อข่าว ก็จะต้องแยกให้ออกระหว่างการสนทนา พูดคุยโดยทั่วไป กับการพูดคุยหรือสัมภาษณ์เพื่อนำเนื้อหาไปเป็นข่าว ไม่ควรให้แหล่งข่าวรู้สึกแปลกใจว่า ภาพและข่าวของเขาไปปรากฏบนหน้าจอได้อย่างไร

นอกจากนั้น การอ้างตัวว่าเป็นผู้สื่อข่าวสังกัดสำนักข่าวอื่นขณะทำข่าวด้วยเหตุผลใดก็ตาม ก็เป็นสิ่งที่ไม่พึงกระทำด้วย

กรณีศึกษา การอ้างตัวว่าเป็นผู้สื่อข่าวสังกัดองค์กรสื่ออื่น

ในการรายงานข่าวการประชุมทางการเมืองครั้งหนึ่ง ผู้สื่อข่าวมีความกลัวว่า แหล่งข่าวจะไม่ยินยอมให้สัมภาษณ์ หรืออาจจะแสดงความไม่พอใจ เนื่องจากกลุ่มผู้ชุมนุมมีทัศนคติว่า สถานีดั้นสังกัดของผู้สื่อข่าวรายนั้น พิธีกร ผู้ดำเนินรายการ มีอคติในการรายงานข่าว เล่าข่าวหรือประกาศข่าว ผู้สื่อข่าวจึงแสดงตัวว่าเป็นผู้สื่อข่าวสังกัดอีกสถานหนึ่ง เพื่อให้ได้ทำหน้าที่รายงานข่าวนั้น

กรณีศึกษา การดักฟังโทรศัพท์แหล่งข่าว

แม้ว่าในความเป็นจริง ผู้สื่อข่าวอาจมีเหตุผลที่อธิบายได้ในแง่สวัสดิภาพ ความปลอดภัยและโอกาสในการได้รายงานข่าว แต่ในหลักความซื่อตรงในวิชาชีพ ผู้สื่อข่าวจะต้องแสดงตัวว่าเป็นผู้สื่อข่าว และสังกัดสำนักข่าวใดเสมอ ปัญหาเรื่องการไม่บอกสังกัดที่แท้จริง แต่แอบอ้างสังกัดอื่น มีผลให้สำนักข่าวที่ถูกอ้างถึงได้รับความเสียหาย และไม่เข้าช่วยกเว้นในการรายงานข่าวแบบสืบสวนสอบสวน ซึ่งหากผู้สื่อข่าวเห็นว่าการแสดงตัวว่าเป็นผู้สื่อข่าวสังกัดที่แท้จริง เป็นปัญหาก็เป็นปัญหาเชิงนโยบายข่าวของสำนักข่าวนั้นเอง

กรณีศึกษา การดักฟังโทรศัพท์แหล่งข่าว

แม้ขณะทำข่าวจะได้แสดงตัวว่าเป็นผู้สื่อข่าวและสังกัดแล้ว แต่ต่อมาสถานการณ์เปลี่ยนแปลง ผู้สื่อข่าวก็ต้องไม่ละเมิด “สิทธิส่วนบุคคล” และ “ข้อมูลส่วนบุคคล” ของแหล่งข่าวโดยนำเนื้อหาที่แหล่งข่าวไม่ได้มีความประสงค์ให้เผยแพร่ นำไปเป็นข่าวด้วย

ผู้สื่อข่าวโทรศัพท์ไปสัมภาษณ์แหล่งข่าวที่มีตำแหน่งเป็นรัฐมนตรีรายหนึ่ง ในขณะที่ได้สัมภาษณ์ไปเพียงเล็กน้อย ก็มีเสียงโทรศัพท์ดังขึ้นภายในห้องทำงานรัฐมนตรีอีกสายหนึ่ง ขณะนั้นผู้สื่อข่าวยังไม่ได้วางสาย จึงได้ยินเสียงสนทนาระหว่างแหล่งข่าว กับบุคคลที่สามนั้นชัดเจน จึงได้บันทึกเสียงไว้ โดยไม่ได้แจ้งแหล่งข่าว ต่อมาได้นำบทสนทนาดังกล่าว ไปเสนอเป็นข่าวเผยแพร่ต่อสาธารณะ กรณีเช่นนี้ถือว่าการปฏิบัติต่อแหล่งข่าวอย่างไม่เป็นธรรม

กรณีศึกษา การไม่มีผลประโยชน์ทับซ้อน ความน่าเชื่อถือ และภาพลักษณ์ของผู้ประกาศ ผู้รายงานและผู้นำเสนอรายการ

ไม่เพียงบุคลากรของไทยพีบีเอส แนวปฏิบัติข้อนี้
ยังให้คำนึงถึงหลักการในการพิจารณาว่าจ้างผู้ประกาศ
ผู้รายงาน ผู้นำเสนอรายการ ที่เป็นบุคคลภายนอก
โดยเฉพาะในรายการที่ผู้นำเสนอต้องมีความน่าเชื่อถือ
ความเป็นกลาง หรือต้องไม่มีภาพลักษณ์
ในทางที่เสื่อมเสียด้วย

การไม่มีผลประโยชน์ทับซ้อน เช่น การเป็นผู้รายงานข่าวในสายงานข่าวนั้น รับหรือยอมรับเงินหรือผลประโยชน์อื่นใด ที่เกี่ยวข้องกับงานข่าวที่รับผิดชอบ เช่น ผู้สื่อข่าวสายหุนการเงิน รับหุนราคาอาหารจากบริษัทที่เข้าจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย ผู้สื่อข่าวสายการเมืองเขียนข่าวสนับสนุนการหาเสียงของนักการเมือง ผู้สื่อข่าวสายเศรษฐกิจรับเงินหรือผลประโยชน์ จากการเขียนข่าวแฝงโฆษณาสินค้า

สำหรับไทยพีบีเอส นอกจากการไม่มีผลประโยชน์ทับซ้อนในลักษณะดังกล่าวแล้ว แนวทางปฏิบัติในเรื่องการไม่มีผลประโยชน์ทับซ้อนยังกำหนดห้ามพนักงานที่ทำหน้าที่ผู้ประกาศ ผู้นำเสนอรายการที่ผลงานหรือการปรากฏตัวทางสื่อขององค์กร ทำให้รู้จักอย่างกว้างขวางต้องไม่รับเป็นผู้นำเสนอในชิ้นงานโฆษณาสินค้าหรือบริการทางธุรกิจ ไม่ทำหน้าที่พิธีกรหรือผู้ดำเนินรายการในกิจกรรมใดของพรรคการเมือง กลุ่มธุรกิจ กลุ่มผลประโยชน์และหน่วยงานราชการ

ไม่เพียงบุคลากรของไทยพีบีเอส แนวปฏิบัติข้อนี้ ยังให้คำนิยามถึงหลักการในการพิจารณาว่าจ้างผู้ประกาศ ผู้รายงาน ผู้นำเสนอรายการที่เป็นบุคคลภายนอก โดยเฉพาะในรายการที่ผู้นำเสนอต้องมีความน่าเชื่อถือ ความเป็นกลาง หรือต้องไม่มีภาพลักษณ์ในทางที่เสื่อมเสียด้วย

กรณีนายจีระหรืออัครณัฐ หรือนีต อริยฤทธิวิกุล ทำร้ายชายคนหนึ่งด้วยความโกรธและบังคับให้ชายคนดังกล่าวกราบรถ อันมาจากสาเหตุการขับรถจักรยานยนต์ เฉี่ยวชนกับรถของตนเอง เป็นที่มาของคำว่า “นีต กราบรถ” หลังเกิดเหตุ ไทยพีบีเอส ได้ประกาศระงับการออกอากาศผลงานทั้งหมดของเขา เนื่องจากเป็นการแสดงพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสม

กรณีนี้เป็นเรื่องของบุคคลภายนอก ที่มีผลงานหรือมีการปรากฏตัวทางสื่อขององค์กร ซึ่งภาพลักษณ์ในทางที่เสื่อมเสียของเขาเฉพาะกรณีนี้ อาจส่งผลกระทบต่อความน่าเชื่อถือขององค์กร คำประกาศของไทยพีบีเอสฉบับนี้ จึงเป็นบรรทัดฐานในการตัดสินใจของผู้บริหารไทยพีบีเอส ที่ถูกต้อง ซึ่งอาจรวมถึงการว่าจ้างผู้ประกาศ ผู้รายงาน ผู้นำเสนอรายการในอนาคตด้วย

นอกจากผู้ปฏิบัติงานแล้ว การไม่มีผลประโยชน์ทับซ้อนยังเป็นเรื่อง
ที่ระดับกรรมการ ทั้งกรรมการนโยบายและกรรมการบริหาร ยังต้อง
คำนึงถึงเช่นเดียวกับข้อกำหนดสำหรับพนักงานด้วย

ข้อกำหนดห้ามพนักงานในการทำหน้าที่ ที่อาจตีความได้ว่ามี
ผลประโยชน์ทับซ้อนนั้น แม้จะเป็นแนวปฏิบัติที่เขียนไว้เป็น
ลายลักษณ์อักษร แต่ที่สำคัญไปกว่านั้น นั่นคือจิตสำนึกความรับผิดชอบ
ต่อองค์กร ต่อเพื่อนร่วมงานในองค์กรและเฉพาะกรรมการนโยบาย
และกรรมการบริหารจะต้องเป็นแบบอย่างที่ดีทั้งในด้านการงานและ
ส่วนตัวให้แก่ผู้ใต้บังคับบัญชา อีกทั้งปฏิบัติตามกฎหมาย ระเบียบ
และข้อบังคับต่างๆ ขององค์กรอย่างเคร่งครัดด้วย

(ข้อบังคับองค์การกระจายเสียงและแพร่ภาพสาธารณะแห่งประเทศไทย
ว่าด้วยจริยธรรมของกรรมการ ผู้บริหาร พนักงาน พ.ศ.๒๕๕๑ ข้อ ๕
จริยธรรมของกรรมการและผู้บริหารองค์กร)

บทที่ ๗

จริยธรรมสื่อสังคมออนไลน์

รูปแบบสำคัญประการหนึ่ง ในภูมิทัศน์สื่อที่เปลี่ยนไป คือการเข้ามา มีบทบาทในการสื่อสาร ของสื่อสังคมออนไลน์ (Social Media) ซึ่งมีความ หลากหลายมาก ทั้งนี้กลุ่มที่มีผู้นิยมใช้มากที่สุด รวมทั้งกลุ่มสื่อมวลชน คือ Social Networking หรือเครือข่ายทางสังคมในอินเทอร์เน็ต ที่เชื่อมโยง บุคคล กลุ่มบุคคล แลกเปลี่ยน แบ่งปันในเรื่องราวต่างๆ จนกลายเป็นวิถี ชีวิตของผู้คนในสังคมไทย

อย่างไรก็ตาม ด้วยช่องทางการสื่อสาร ที่ทุกคนสามารถเข้าถึงได้โดย ง่าย ส่งภาพ เสียง ภาพเคลื่อนไหว ไปยังผู้รับสาร โดยไม่มีกระบวนการ ตรวจสอบความถูกต้อง เช่นเดียวกับช่องทางการสื่อสารอื่น จึงทำให้เกิด ปรากฏการณ์ ในการส่งข่าวปลอม ข่าวลวง หรือ Fake News จำนวน มากในโลกออนไลน์

เฟคนิวส์ : ไวรัสวารสารศาสตร์

ความจริงที่น่าเป็นห่วงประการหนึ่ง ก็คือแม้เฟคนิวส์ส่วนใหญ่ ถูกผลิตมาจากผู้ที่ไม่ได้เป็นสื่อโดยอาชีพ แต่เฟคนิวส์ ก็ได้อาศัย สื่ออาชีพ เป็นพาหะ นำข่าวปลอม หรือข่าวลวง นั้นแพร่กระจายออกไปในวงกว้าง หรือที่เรียกว่าเป็น “หลุมดักควาย”

การเติบโตขยายตัวอย่างรวดเร็วของเฟคนิวส์นั้น ต้องยอมรับว่า มาจากสื่ออาชีพที่เก็บเกี่ยวข่าวสาร ข้อมูลที่เป็นเท็จในสื่อสังคมออนไลน์ มาเผยแพร่ต่อ โดยละเลยหลักการพื้นฐานของความเป็นสื่อ

เมื่อโลกเข้าสู่ยุคก้าวหน้าของเทคโนโลยีการสื่อสาร
ในแต่ละวันสื่อสังคมออนไลน์ ทั้งเฟซบุ๊ก ทวิตเตอร์ ไลน์
ต่างผลิตข่าวปลอม ข่าวเท็จ นักการเมืองฉ้อฉล ปลอ่ยข่าว
สิ่งเหล่านี้ถูกแชร์ ส่งต่อ ทั้งคนที่ใช้สื่อโดยทั่วไป
และสื่ออาชีพเอง

เชื่อโรคภัยแห่งเฟคนิวส์ หรือไวรัสวารสารศาสตร์ กระจายตัวอย่าง
แพร่หลาย และกว้างขวางมากขึ้นเป็นลำดับ เมื่อโลกเข้าสู่ยุคก้าวหน้า
ของเทคโนโลยีการสื่อสาร ในแต่ละวันสื่อสังคมออนไลน์ ทั้งเฟซบุ๊ก
ทวิตเตอร์ ไลน์ ต่างผลิตข่าวปลอม ข่าวเท็จ นักการเมืองฉ้อฉล ปลอ่ยข่าว
สิ่งเหล่านี้ถูกแชร์ ส่งต่อ ทั้งคนที่ใช้สื่อโดยทั่วไป และสื่ออาชีพเอง

เฟคนิวส์ ส่งผลกระทบต่อในวงกว้าง ด้วยสังคมที่เคลื่อนไปด้วยขยะข่าว
จนกระทั่งกระทบไปถึงการเมืองระดับชาติ ในมาเลเซีย ยุคนายนาจิบ
ราซัค มีการตรากฎหมายต่อต้านเฟคนิวส์ ซึ่งให้อำนาจเจ้าหน้าที่รัฐ
สั่งระงับการวิพากษ์วิจารณ์ กฎหมายฉบับนั้น มุ่งที่จะควบคุมสื่อท้องถิ่น
และสื่อต่างชาติ ที่วิพากษ์วิจารณ์กรณีกองทุนเพื่อการพัฒนา หรือวันเอ็มดีบี
ซึ่งอดีตนายกรัฐมนตรีราซัค ถูกกล่าวหาว่า ยักยอกเงินหลายพันล้าน
ดอลลาร์สหรัฐไปจากกองทุน

สำหรับประเทศไทย นายกรัฐมนตรีพล.อ.ประยุทธ์ จันทร์โอชา กล่าวถึง
ปัญหาของสื่อสังคมออนไลน์ หรือโซเชียลมีเดียบ่อยครั้ง เขาย้ำว่าสื่อเหล่านี้
มีบทบาทในการขยาย และสร้างความขัดแย้ง มากกว่าที่จะมีบทบาทใน
การสร้างการรับรู้ข้อมูลข่าวสาร

นายกรัฐมนตรี เชิญชวนให้สื่อมวลชน เฝ้าติดตามความเคลื่อนไหวของโซเชียลมีเดีย และต้องประณามคนเหล่านั้น แต่ก็ไม่เกิดผลอะไร เพราะองค์กรสื่อบางองค์กรก็เป็นผู้ที่ปล่อยข่าวลือ หรือเป็นผู้หยิบฉวย เฟกนิวส์ไปขยายความต่อเสียเอง อาจด้วยนโยบาย และแนวทางในการนำเสนอข่าวที่มุ่งสนองตอบผู้มีอำนาจ ที่ได้กล่าวแล้วในบทที่ ๑

ความจริงอีกด้านหนึ่ง ปัจจัยที่ทำให้ไวรัสเฟกนิวส์ ยังคงแข็งแรง และมีอานุภาพทำลายล้างสูง มาจากการแข่งขันในธุรกิจสื่อ ทั้งในเชิงปริมาณ คือเก็บเกี่ยวข่าวสาร ข้อมูล ที่ไม่ได้ผ่านการตรวจสอบข้อเท็จจริงในสื่อสังคมออนไลน์มาใช้ ทั้งในเชิงคุณภาพคือไม่ได้ผ่านกระบวนการตรวจสอบข้อเท็จจริง ก่อนส่งสารออกไป

แนวทางในการตรวจสอบเฟกนิวส์ ในยุคที่มีสื่อหลากหลาย สามารถเข้าถึงช่องทางสื่อได้สะดวกรวดเร็ว มีดังนี้

๑. แหล่งที่มา การตรวจสอบแหล่งที่มา เป็นขั้นตอนแรกๆ ในการตรวจสอบเฟกนิวส์ นอกจากการปลอมโดยอ้างแหล่งที่มาซึ่งมีความน่าเชื่อถือ ซึ่งจะกล่าวต่อไป ในแนวทางปฏิบัติเพื่อความถูกต้อง เทียบตรง ข้อ ๔.๒ เขียนว่า

“ความถูกต้อง เที่ยงตรงในแหล่งข่าว ผู้สื่อข่าว ผู้ประกาศ และผู้ดำเนินรายการ ต้องรายงานเหตุการณ์ โดยยึดถือข้อเท็จจริงอย่างครบถ้วน และรอบด้าน ใช้แหล่งข่าวปฐมภูมิเป็นหลัก”

ซึ่งหากเป็นข่าวสาร ข้อมูล ที่ส่งต่อ หรือแชร์ต่อๆ กันมา โดยไม่สามารถสืบค้นถึงแหล่งข่าวที่เป็นต้นทางได้ ก็ไม่ควรนำเสนอ ส่งต่อ หรือแชร์ข้อมูลข่าวสารนั้นๆ

นอกจากนั้น หากแหล่งที่มา เป็นเว็บไซต์ หรือเพจซึ่งไม่เป็นที่รู้จัก หรือชื่อแปลกๆ อาจเปรียบเทียบกับเนื้อหาจากช่องทางสื่ออื่นๆ ถ้าไม่ พบว่ามีข่าวสาร หรือข้อมูลเช่นเดียวกันนั้น ก็อาจเป็นข่าวปลอม หรือ ข่าวลวงได้

๒. การปลอมแหล่งที่มา แม้การตรวจสอบแหล่งที่มา จะเป็นวิธีการที่ดีที่สุดสำหรับการตรวจสอบเฟกนิวส์ แต่ผู้สร้างเนื้อหาเฟกนิวส์ ก็อาจปลอมทั้งเนื้อหา และแหล่งที่มา ในกรณีเช่นนี้ อาจเห็นความไม่ปกติที่ปกเพจหรือหน้าเว็บไซต์ แตกต่างจากที่เคยเห็น จึงควรตรวจสอบแหล่งที่มาที่ถูกต้อง เช่น การอ้างเว็บไซต์ ไทยรัฐออนไลน์ ก็อาจเข้าไปตรวจสอบเว็บไซต์ไทยรัฐออนไลน์ ว่ามีเนื้อหา หรือข่าวเช่นนั้นหรือไม่

การตรวจสอบเฟคนิวส์ ยังสามารถทำได้ โดยผ่านช่องทางทั้งของรัฐ
และเอกชน ดังนี้

ศูนย์ต่อต้านข่าวปลอม กระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจ และสังคม

๑. Anti-Fake News Center Thailand ศูนย์ต่อต้านข่าวปลอม
ประเทศไทย กระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจ และสังคม
www.antifakenewscenter.com
<https://www.facebook.com/AntiFakeNewsCenter/>
๒. Cofact Thailand
<https://cofact.org/>
<https://www.facebook.com/CofactThailand/>
๓. สำนักงานพัฒนาธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ (ETDA)
<https://www.etda.or.th/content/living-in-the-fake-news-era.html>

กลั่นแกล้งออนไลน์ : พลกระทบคาดไม่ถึง

นอกจากกรณีเฟกนิวส์ แล้ว ปัญหาการกลั่นแกล้งกันผ่านสื่อออนไลน์ (Cyber Bullying) ก็เป็นปรากฏการณ์ร่วม ที่ส่งผลกระทบต่อผู้ถูก บูลลี่ (Bully) อย่างคาดไม่ถึงด้วย โดยเฉพาะในกลุ่มเด็ก และเยาวชน ที่ยังไม่มีวุฒิภาวะเพียงพอ โดยเป็นปัญหาทั้งผู้กลั่นแกล้ง และผู้ถูกกลั่นแกล้งด้วย

ไม่ว่าจะเป็นการใช้คำพูด กิริยาท่าทาง หากสิ่งนั้นผู้กระทำคาดหวังว่า อาจส่งผลให้เกิดความเจ็บปวดทั้งกาย และใจของผู้ถูกกระทำนั้นคือการกลั่นแกล้ง หรือบูลลี่ทั้งสิ้น

การกลั่นแกล้งกันผ่านสื่อออนไลน์ อาจมีวิธีการแตกต่างกัน ตั้งแต่ทำให้เดือดร้อน รำคาญ จนถึงขนาดสร้างความเสียหายต่อชื่อเสียง ทางทำมาหาได้ ซึ่งในกรณีเช่นนั้น ผู้ถูกกลั่นแกล้งอาจใช้สิทธิดำเนินคดีตามพระราชบัญญัติว่าด้วยการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ มาตรา ๑๔ (๑) ฐานนำเข้าสู่ระบบคอมพิวเตอร์ ซึ่งข้อมูลคอมพิวเตอร์ปลอมไม่ว่าทั้งหมดหรือบางส่วน หรือข้อมูลคอมพิวเตอร์อันเป็นเท็จ โดยประการที่น่าจะเกิดความเสียหายแก่ผู้อื่นหรือประชาชน

ผลของการกลั่นแกล้งที่ส่งผลกระทบต่อ ในกลุ่มเด็ก และเยาวชน ซึ่งเป็นช่วงชีวิตหัวเลี้ยวหัวต่อของวัยรุ่น สร้างความอับอาย เกิดภาวะซึมเศร้า จนบางรายถึงขนาดทำร้ายตัวเอง และฆ่าตัวตายในที่สุด

เหตุการณ์กลั่นแกล้งในโลกออนไลน์ (Cyber Bullying) เป็นอีกปัญหาหนึ่งสำหรับวัยรุ่น ซึ่งอาจจะเกิดขึ้นในเวลาใดก็ได้กับเด็กๆ ที่อยู่ในวัยเรียน ในโรงเรียน ในมหาวิทยาลัยเดียวกัน โดยเป็นการเจตนากลั่นแกล้งให้อีกฝ่ายรู้สึกอับอาย เสียหน้า เสียชื่อเสียง และเสียความสัมพันธ์ในกลุ่มเพื่อน ไม่ได้รับการยอมรับ และถูกกีดกันออกจากกลุ่ม ซึ่งพบว่ามีหลายวิธีการ เช่น สร้างเพจ (Fan Page) ปลอมขึ้นมา แล้วใส่ข้อมูลที่ไม่เป็นจริงของเพื่อนเพื่อให้คนอื่นเข้าใจผิด บางครั้งมีการติดต่อภาพอย่างไม่เหมาะสมร่วมด้วย โดยอาจเป็นการกลั่นแกล้งด้วยรู้สึกสนุก และรู้เท่าไม่ถึงการณ์ หรืออาจเป็นการกลั่นแกล้งอย่างจงใจ ด้วยความหมั่นไส้ ริษยา ไม่พอใจเป็นการส่วนตัวก็ได้

พฤติกรรมกลั่นแกล้งกันในโลกไซเบอร์นี้เกิดขึ้นกับกลุ่มวัยรุ่นในประเทศต่างๆ ทั่วโลก ไม่เพียงแต่เฉพาะประเทศไทยเท่านั้น ที่สหรัฐอเมริกาพบว่าเด็กที่มีพฤติกรรมกลั่นแกล้งกันผ่านโลกออนไลน์มากที่สุดส่วนใหญ่เป็นเด็กนักเรียนชั้นมัธยมต้นที่มีอายุระหว่าง ๑๑ - ๑๔ ปี ส่วนทางฝั่งเอเชีย ที่ประเทศมาเลเซียพบว่า มีเด็กกว่าครึ่งของจำนวนกลุ่มเด็กที่มีอายุระหว่าง ๑๓ - ๑๕ ปี ท่องโลกออนไลน์โดยไม่มีผู้ใหญ่ดูแล และพบว่าเด็กจำนวน ๑ ใน ๔ ของเด็กวัยเรียนถูกกลั่นแกล้งในโลกออนไลน์ (Comparitech, ๒๐๑๙)

สำหรับประเทศไทยพบข้อมูลที่น่ากลัว ก็คือ เด็กที่เป็นทั้งผู้กลั่นแกล้งและตกเป็นเหยื่อนั้นมีอายุน้อยลงเรื่อยๆ สำหรับเด็กวัยรุ่นหญิงนั้นพบว่าการกลั่นแกล้งมีตั้งแต่เรื่องเล็กน้อย เช่น นำภาพหลุดไปโพสต์ใช้คำด่า คำพูดเสนอขายบริการ นำความลับที่เจ้าตัวไม่อยากจะเปิดเผย เช่น เรื่องครอบครัว ล้อเลียนปมด้อย การเปิดเผยเรื่องโกหก ไปจนถึงเรื่องที่สร้างความกระทบกระเทือนใจอย่างรุนแรง เช่น เรื่องเพศ ถูกแอบถ่ายภาพหลุด คลิปหลุด ถูกตัดต่อภาพ ถูกหลอกให้เปลือยกายส่วนใดส่วนหนึ่ง และตามมาด้วยการแสดงความคิดเห็น คอมเมนต์ คำด่า คำต่อว่ารุนแรงจากผู้คนที่ทำให้เจ้าตัวไม่สามารถจัดการความรู้สึกที่รุนแรงต่อจิตใจได้ (กุลทิพย์ ศาสตรระรุจิ และภูเบศร์ สมุทรจักร, ๒๕๖๓)

**การแสดงความคิดเห็นที่แตกต่าง หลากหลาย
เป็นเรื่องปกติของวิถีประชาธิปไตย หากคนในสังคมเข้าใจ
กติกาในการอยู่ร่วมกันในสังคมประชาธิปไตย ให้ความเคารพ
ในความคิดเห็นที่ต่างจากกัน เราก็จะไม่คิดไปทำลาย
หรือลดทอนความน่าเชื่อถือของอีกฝ่าย
ด้วยวิธีการที่ไม่ถูกต้อง**

นอกจากกลุ่มเด็กเยาวชน และวัยรุ่นแล้ว การบูลลี่ในทางการเมือง
คือ การกลั่นแกล้ง การทำให้ด้อยค่าสำหรับคนที่เห็นต่างกัน ก็นับเป็นการ
บูลลี่ที่ส่งผลกระทบต่อสังคมด้วย

การเมืองเป็นเรื่องความเห็นที่แตกต่างของผู้คน การแสดงความคิดเห็น
ที่แตกต่าง หลากหลาย เป็นเรื่องปกติของวิถีประชาธิปไตย หากคนใน
สังคมเข้าใจกติกาในการอยู่ร่วมกันในสังคมประชาธิปไตย ให้ความเคารพ
ในความคิดเห็นที่ต่างจากกัน เราก็จะไม่คิดไปทำลาย หรือลดทอน
ความน่าเชื่อถือของอีกฝ่าย ด้วยวิธีการที่ไม่ถูกต้อง เช่น การไปบูลลี่ทำให้
เขาอับอาย หรือทำให้เขาถูกลดทอนศักดิ์ศรี และคุณค่าของความเป็นมนุษย์

บรรณานุกรม

- กุลทิพย์ ศาสตรระรุจิ. ภูเบศร์ สมุทรจักร (๒๕๖๓) สื่อสังคมกับ
ครอบครัวไทย คณะนิเทศศาสตร์และนวัตกรรมการจัดการ สถาบัน
บัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์ : สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
จุมพล รอดคำดี. (๒๕๔๐-๒๕๕๕) สื่อการสอน Power point วิชาหลัก
การสื่อสารมวลชน คณะนิเทศศาสตร์ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
จักร์กฤษ เพิ่มพูล. (๒๕๕๕) สื่อการสอน Power point วิชากฎหมาย
และจริยธรรมสื่อมวลชน คณะนิเทศศาสตร์ : มหาวิทยาลัยเนชั่น
จักร์กฤษ เพิ่มพูล. (๒๕๖๑) เอกสารการสอนชุดวิชา การสื่อข่าวและ
การเขียนข่าว สาขาวิชานิเทศศาสตร์ : มหาวิทยาลัยสุโขทัยธ
รมาธิราช
จักร์กฤษ เพิ่มพูล. (บรรณาธิการ) (๒๕๕๔) คู่มือการเรียนการสอนวิชา
กฎหมายและจริยธรรมสื่อมวลชน กรุงเทพฯ : เจริญวิทย์การพิมพ์
จักร์กฤษ เพิ่มพูล. (บรรณาธิการ) Group Editor Office .(๒๕๕๗)
Nation Way ผิดจากนี้ไม่ใช่เรา
คู่มือจริยธรรมสำหรับทุกสื่อในเครือเนชั่น
กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์เดอะเนชั่น
อนุชา ทิรคานนท์. ต่างมุมมอง “บุคคลสาธารณะ” . เนชั่นสุดสัปดาห์ .
ฉบับวันที่ ๒ - ๘ กรกฎาคม ๒๕๕๔, หน้า ๑๘
ข้อบังคับ ส.ส.ท.ว่าด้วยจริยธรรมของวิชาชีพเกี่ยวกับการผลิตและการ
เผยแพร่รายการ พ.ศ.๒๕๖๓
แนวทางปฏิบัติ เพื่อธำรงจริยธรรมวิชาชีพการผลิต การจัดหาและการ
เผยแพร่รายการ ส.ส.ท. พ.ศ.๒๕๖๓
แนวปฏิบัติการใช้สื่อสังคมออนไลน์ (Social Media) ของ ส.ส.ท. พ.ศ.
๒๕๖๓

การทำให้อริยธรรมสี่มี “คุณค่า” และ “ความหมาย”
ยึดหลัก “จรรยาวิชาชีพ” เป็นแนวปฏิบัติอย่างเคร่งครัด
จึงต้องประกอบด้วย การมีจิตสำนึกที่ดี การมีซื่อสัตย์
และแนวทางปฏิบัติชัดเจน ที่สามารถปฏิบัติได้
รวมทั้งอาจมีกฎหมาย ที่เป็นกลไกสนับสนุน
ให้การปฏิบัติตามหลักจรรยาธรรมเป็นจริง

ISBN 978-616-7737-32-4

